

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ОРІЄНТАЦІЙНА МЕТАФОРА У ФОРМУВАННІ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ТА
НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0359 - 1 а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Шимянова Марія Вячеславівна

Керівник д.ф.н., доц. Козлова Т.О.
Рецензент д.ф.н., проф. Приходько Г.І.

Запоріжжя – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАПОРІЗЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської філології

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«____» _____ 2021 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

Шимяновій Марії Вячеславівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Орієнтаційна метафора у формуванні фразеологічних одиниць австралійського та новозеландського варіантів англійської мови»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Козлова Тетяна Олегівна, д.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «04» травня 2020 року № 511– с.

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 1 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) теоретичні засади поняття «фразеологізм»; простір як універсальна категорія; австралійські та новозеландські фразеологічні єдності.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути характер просторових відносин крізь призму когнітивної діяльності людини; 3) проаналізувати актуалізацію орієнтаційних метафор у новозеландському та австралійському варіантах англійської мови.

5.Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	06.05.2020	06.05.2020
Розділ 1	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	03.06.2020	03.06.2020
Розділ 2	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	20.08.2020	20.08.2020
Висновки	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	21.11.2020	21.11.2020

6. Дата видачі завдання 06.05.2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2020	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2020	Виконано
3.	Написання вступу	червень 2020	Виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2020	Виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2020	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2020	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2020	виконано
9.	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____
(підпис)

М.В. Шимянова _____
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

Т.О. Козлова _____
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____
(підпис)

В.А. Бережний _____
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 67 стор., 94 джерела, 3 додатки.

Об'єкт дослідження: процеси утворення фразеологізмів та їх залежність від специфічних когнітивних принципів.

Мета роботи: аналіз ролі орієнтаційної метафори у процесах фразеосеміозису.

Теоретико-методологічні засади: шляхи та джерела збагачення лексичного складу англійської мови (В. Турченко, Ш. Балі, В. Виноградов, А. Кунин та ін.), ключові положення теорії концептуальної (когнітивної) метафори (Дж. Лакофф, М. Джонсон та ін.).

Отримані результати: Просторові метафори залежать від нашого фізичного і культурного досвіду, а не встановлюються довільним чином. Метафора може служити засобом розуміння концепту тільки завдяки своїй емпіричній природі. Метафора може мати безліч фізичних і соціальних основ. Узгодженість всередині загальної системи частково зумовлює вибір тієї чи іншої основи. В деяких випадках просторові відносини виявляються настільки важливою частиною концепту, що важко уявити собі іншу метафору, яка могла б його структурувати. Орієнтаційна метафора є внутрішньо систематизованою, слугує важливим інструментом пізнання як конкретних, так і абстрактних аспектів буття. Продуктивність орієнтаційної метафори в процесах фразеологізації засвідчує ефективність семіотичних засобів, утворених на основі просторових метафор, їх прозорість і комунікативну доцільність, що пояснюється відносною легкістю декодування втіленої в них інформації.

Ключові слова: *теорія когнітивної метафори, орієнтаційна метафора, концептуальна метафора*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	9
1.1 Традиційні підходи до вивчення фразеології.....	9
1.1.1 Поняття фразеологізму.....	9
1.1.2 Класифікація фразеологізмів.....	14
1.2 Сучасні підходи до вивчення фразеології.....	19
1.2.1 Лінгвокультурологічний підхід до вивчення фразеології.....	19
1.2.2 Когнітивні аспекти вивчення фразеології.....	21
РОЗДІЛ 2 РОЛЬ ОРІЄНТАЦІЙНОЇ МЕТАФОРИ У ФОРМУВАННІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ТА НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	27
2.1 Методологія та методика дослідження.....	27
2.2 Особливості формування австралійських та новозеландських фразеологізмів на основі орієнтаційної метафори.....	31
2.3 Семантичні особливості австралійських та новозеландських фразеологізмів з орієнтаційною метафорою.....	36
2.4 Функційні особливості фразеологізмів з орієнтаційною метафорою в сучасному австралійському та новозеландському англійськомовному дискурсах.....	40
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Проблема семіотизації досвіду мовців та їхніх знань і вражень про довкілля традиційно розглядається у нерозривній єдності з питаннями виявлення національної своєрідності одиниць фразеологічного фонду англійської мови на різних рівнях семантичної структури, розуміння семантики як особливого компоненту мови, який формує мовленнєву поведінку людей, стратегічного значення лексики для методології суспільствознавства [Ажнюк 1989]. У зв'язку з цим особливого значення набуває аналіз фразеологічних одиниць сучасної англійської мови у лінгвокультурологічному та когнітивному аспектах.

Про актуальність проблеми свідчить низка досліджень у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві [Турченко 1987; Baker 1940; Niyaz 2017; Marks 2018; Pedraza 2018; Muller 2020; Veale 2016; Luodonpaa – Manni 2017; Taylor 2018; Gola 2016; Tyler 2018]. Інтерес до питань концептуалізації та семіотизації досвіду про світ пояснюється зв'язком фразеології з культурою народу, що стимулює багатоаспектне і міждисциплінарне вивчення зв'язку значення фразеологізму з його внутрішньою формою, способів експлікації у моделі значення ідіоми, дискурсивну та синтаксичну поведінку фразеологізмів [Добровольський 2008].

Аналіз робіт з проблематики [Турченко 1987; Baker 1940; Балли 2001; Виноградов 1977; Кунин 1996; Navarro 2019; Zysko 2017; Ferrari 2018; Pantoja 2017; Lim 2017] показав, що достатньо глибоко вивчено історію розвитку, шляхи та джерела збагачення лексичного складу англійської мови. Проте питання формування когнітивних механізмів фразеологізмів та особливостей образності як безпосередньої складової змісту усталених одиниць залишається поза увагою дослідників.

Серед актуальних проблем сучасної лінгвістики чільне місце посідає формування картин світу, засоби семіотизації досвіду мовців, їхніх знань та

вражень про довкілля. Універсальні та специфічні ознаки етнічної культури віддзеркалюються в мові, зокрема у фразеології, яка поєднує властивості вербального й культурного кодів.

Теоретичні проблеми фразеології були опрацьовані у працях Ш. Баллі [Балли 2001, с. 8], В. Виногорова [Виноградов 2007], О. Галинської [Галинська 2011], Н. Головіної [Головіна 2011], О. Дубенка [Дубенко 2011], М. Жуйкової [Жуйкова 2011], Л. Кожуховської [Кожуховська 2010], О. Куніна [Кунин 2006], А. Мойсієнко [Мойсієнко 2011], Г. Морараш [Морараш 2011], Ю. Прадида [Прадид 2012], В. Телії [Телия 2006], І. Теплякова [Тепляков 1990], В. Ужченка [Ужченко 2005], Н. Хоми [Хома 2011].

Ш. Балі [Балли 2001] вперше запропонував визначення фразеологізмів у межах теорії про вмотивованість мовних одиниць і виходив з того, що якщо в якому-небудь словосполученні кожен компонент частково або повністю втрачає своє значення й тільки сполучення в цілому зберігає чіткий смисл, то ми можемо стверджувати, що маємо справу з фразеологічним виразом.

У 40-х роках ХХ ст. теорію Ш. Балі було розвинуто й уточнено концепцією В. Виногорова [Виноградов 2007]. Оновлена концепція фразеології слугувала теоретичним підґрунтям для вітчизняних та зарубіжних науковців упродовж багатьох років. Провідним положенням теорії В. Виногорова стала теза про те, що стійкість фразеологічної одиниці є наслідком її семантичної цілісності; у фразеологічних одиницях значення цілого ніколи не дорівнює сумі значень елементів; ступінь семантичного поєднання слів-компонентів і співвідношення семантики всього вислову із семантикою його окремих складників є основою виділення головних типів фразеологічних одиниць. Таке розуміння властивостей фразеологізмів дало змогу розпочати фразеологічні розвідки в межах самостійної галузі мовознавства.

На сучасному етапі розвитку фразеологічні одиниці стають об'єктом вивчення когнітивної лінгвістики, оскільки «когнітивна лінгвістика – напрям,

у центрі якого знаходиться мова як загальний когнітивний механізм [Дем'янков 1994], і на першому плані знаходяться: системний опис та пояснення механізмів людського засвоєння мови та принципи структурування цих механізмів.

Актуальність та перспективність лінгвокогнітивного підходу до аналізу фразеології зумовлена тим, що фразеологізми за своєю природою здатні піддавати концептуалізації типи відношень суб'єкта до фрагментів картини світу та виступати мовними експонентами культурних знаків.

Фразеологія має тісний зв'язок з лінгвосеміотикою. Фразеологічний фонд мови «є невичерпним інформаційним джерелом, семіотичним феноменом, який зберігає і транслює наступним поколінням стереотипні уявлення етносу про його довкілля, культуру, історію, міфи й репрезентує внутрішній рефлексивний досвід народу, його ціннісні орієнтації, колективне самосвідоме» [Селіванова 2004, с. 220]. Лінгвосеміотичний підхід до фразеології надав фразеологізму статус мовного знака культури, в якій він відіграє особливу роль. Фразеологізми все частіше досліджують як яскраве відображення способу життя й діяльності народу, сховище культури, вербалізацію національної картини світу [Dąbrowska 2019].

Ще один аспект дослідження фразеології інтегрує лінгвокультурологічний, лінгвосеміотичний та лінгвокогнітивний підходи, що пов'язано з відкриттям когнітивних структур знання, принципами метафоричності й метонімічності мислення [Lakoff, Johnson 2003] та їх втіленням в змісті мовних одиниць. З огляду на це постає необхідність аналізу реалізації метафоричних моделей, зокрема орієнтаційної метафори, у процесах формування усталених виразів та ідіом.

Актуальність дослідження зумовлено антропоцентричним спрямуванням сучасного мовознавства, зростанням наукового інтересу до проблем мови і мислення, мови і культури, мовних та концептуальних картин світу, кодування культурного досвіду, норм соціальної поведінки, системи цінностей та антицінностей в мовній тканині, зокрема засобами фразеології.

Об'єкт дослідження становить фразеологія південних національних варіантів англійської мови.

Предметом дослідження є роль когнітивної (орієнтаційної) метафори у процесах формування фразеології австралійського та новозеландського національних варіантів англійської мови.

Мета роботи полягає в аналізі ролі орієнтаційної метафори у процесах формування англійськомовних національних картин світу та їх вербалізації фразеологічними засобами австралійського та новозеландського варіантів англійської мови.

Реалізація мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- систематизувати відомості про традиційні підходи до вивчення фразеології;
- узагальнити визначення фразеологізму;
- проаналізувати різні підходи до класифікацій фразеологізмів;
- розглянути сучасні напрямки вивчення фразеології;
- укласти корпус фразеологізмів, утворених за допомогою орієнтаційних метафор в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови;
- дослідити структурні, семантичні та функційні властивості фразеологізмів;
- з'ясувати роль орієнтаційних метафор у процесах формування англійськомовних національних картин світу та їх вплив на розвиток фразеологічної системи південних варіантів поліетнічної англійської мови.

У дослідженні застосовано комплекс **методів**: *метод суцільної вибірки* та *описовий метод* для інвентаризації фразеологізмів; *структурно-семантичний метод* та *компонентний (семний) аналіз*, *метод фразеологічного опису*, *метод аналізу словникових дефініцій* та *зіставний метод* – для визначення складників та семантичної структури досліджуваних одиниць; *концептуальний аналіз* – для виявлення ролі орієнтаційної метафоризації у вербалізації фізичного і духовного досвіду носіїв англійської мови в

Австралії та Новій Зеландії, а також формування національних картин світу.

Матеріал дослідження становить авторська картотека, що складається з 200 одиниць, виокремлених із словників [Longman Dictionary of Phrasal Words 1986; Oxford English Dictionary 2020; Macmillan Phrasal Verbs 2005; Australian Oxford Dictionary 2004; Meanings and Origins of Australian Words and Idioms 2017], а також текстових фрагментів, відабраних з електронних баз даних, регіональної преси, художніх текстів (10 джерел).

Особистий внесок: розроблено послідовну методику аналізу фразеологізмів, які реалізують орієнтаційну метафору.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона поглиблює уявлення стосовно особливостей австралійської та новозеландської англійськомовних культур, національних картин світу, вербалізованих засобами фразеології; окреслює можливості регіональної варіативності поліцентричної англійської мови; розкриває культурну значущість лексико-фразеологічних засобів, роль просторової метафори в осягненні різних аспектів буття та вербальній репрезентації досвіду мовців.

Робота є певним внеском у розвиток концепцій фразеології, формування поліцентричних мов, мовної варіативності; стимулює подальший розвиток таких галузей, як лінгвоконцептологія, лінгвокультурологія, регіоналістика, етнолінгвістика.

Практична цінність роботи: полягає у можливості використання результатів та ілюстративного матеріалу дослідження у викладанні курсів з лексикології, лінгвокраїнознавства, типології мов та культур, етнології, регіонального варіювання англійської мови.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення роботи висвітлено в доповідях на 4 наукових конференціях:

1. XII Міжвишівська студентська науково-практична конференція Різдвяні студентські наукові читання «Vita in lingua», Запоріжжя, ЗНУ (06 грудня 2019 р.);

2. XIII університетська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука – 2020», Запоріжжя, ЗНУ (15 квітня 2020 р.);

3. The 1st Young Researchers' International Web Conference "Language, Culture, Communication in the Expanding Intellectual Space", Częstochowa – Zaporizhzhia – Lviv (March 20, 2019);

4. XIII Міжвишівська студентська науково-практична конференція Різдвяні студентські наукові читання «Vita in lingua», Запоріжжя, ЗНУ (04 грудня 2020 р.).

Публікації. Проблематику, теоретичні та практичні результати дослідження висвітлено в 3 публікаціях, зокрема у 3 збірках матеріалів наукових конференцій:

1. Різдвяні студентські наукові читання: Vita in lingua: Матеріали XII Міжвишівської студентської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 06 грудня 2019 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. С. 185.

2. Шимянова М. Продуктивність орієнтаційних метафор у сучасному англійськомовному мас-медійному дискурсі. Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука – 2020»: у 4 т. / Запорізький національний ун-т. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. Т. 2. С. 163.

3. Shymjanova M. Orientational Metaphors in English Idioms. The 1st Young Researchers' International Web Conference "Language, Culture, Communication in the Expanding Intellectual Space", March 20, 2019. Book of Abstracts. Edited by Tetyana Kozlova, Oksana Babelyk, and Andrzej Kryński. Czestochowa, Zaporizhzhia, Lviv, 2019. P. 77.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списків використаних джерел (94 найменування), лексикографічних джерел (10 позицій), джерел ілюстративного матеріалу (8 позицій). Загальний обсяг – 67 сторінок, з них основний текст становить 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ФРАЗЕОЛОГІЇ

1.1 Традиційні підходи до вивчення фразеології

1.1.1 Поняття фразеологізму. Як самостійний розділ лексикології, фразеологія вперше була введена у науку швейцарським стилістом французького походження Ш. Баллі, який ввів термін «phraseologie» в значенні «розділ стилістики, який вивчає пов'язані словосполучення» [Баллі 2001]. Однак, цей термін не був прийнятий західноєвропейськими і американськими лінгвістами, і в працях вживався в трьох інших значеннях: вибір слів, форма вираження, формулювання; мова, склад, стиль; вираз, словосполучення. Ш. Баллі вважається родоначальником теорії фразеології, оскільки вперше систематизував поєднання слів в своїй книзі «Французька стилістика», в яку він включив розділ про фразеологію. У своїх працях він виділяв різні типи словосполучень.

Подібні поєднання не допускають перегрупування компонентів. Таким чином, «...концепція Ш. Баллі базується на відмінності поєднання слів за рівнем сталості: сполучення, в яких є свобода групування компонентів, і сполучення, котрі не мають такої свободи» [цит. за: Амосова 2009, с. 62]. В подальшому, Ш. Баллі переглянув свою концепцію і дійшов висновку, що звичні сполучення і фразеологічні ряди є лише проміжними типами.

Науковець виділив тільки дві основні групи сполучень: вільні сполучення та фразеологічні єдності, тобто словосполучення, компоненти яких, постійно вживаючись в цих поєднаннях для вираження однієї і тієї ж думки, втратили будь-яке самостійне значення.

Ш. Баллі говорив про фразеологічність сполучення при наявності до нього синоніма – «слова – ідентифікатора». Такі роздуми пізніше лягли в основу виділення фразеологічних зрощень і розробки теорії еквівалентності ФО слова. Однак, робота великого науковця, написана на початку вивчення фразеології, сприяла подальшому розвитку фразеологічних досліджень.

У працях В. Виноградова, О. Веселовського, О. Пипіна, О. Шахматова, Ж. Паулі, В. Залеського, С. Баронча, С. Рокоссовської, В. Караджича, В. Ягича, І. Бідермана, Ф. Кайндаля, А. Рамбо, Л. Леже, В. Ральстона та багатьох інших дослідників XIX – XX ст. порушувалося, а частково й розв'язувалося, чимало питань, що стосуються фразеології (див. огляд праць [Кунин 2006]).

О. Шахматов підкреслював надзвичайну важливість питання нерозкладних сполучень слів не тільки для лексикології, але і для граматики. «Під розкладом словосполучень, – писав О. Шахматов, – розуміємо визначення взаємних відносин його елементів, визначення панівного і залежних від нього елементів. Між тим, схожі розклади для деяких словосполучень є неможливими» [Шахматов 2001, с. 74]. В нерозкладних словосполученнях зв'язок компонентів може бути пояснений з історичної точки зору, але він незрозумілий і немотивований з точки зору живої системи сучасних граматичних відносин. О. Шахматов чітко визначав тісну взаємодію лексичних і граматичних форм та значень в процесі утворення нерозривних і нерозкладних словосполучень. В результаті, мовознавець припускає, що семантична нерозкладність словесної групи веде до ослаблення і навіть втрати граматичної розчленованості. Питання різних форм взаємодії і взаємообумовленості лексичних і граматичних явищ в структурі різних фразеологічних груп залишається нерозв'язаним О. Шахматовим.

Але, очевидно, науковець був схильний до синтаксичної точки зору – розрізняти чотири типи нерозкладних словосполучень:

- словосполучення, які є граматично нерозкладними, незрозумілими з точки зору живих синтаксичних відносин, але лексично досить вільними, тобто такі словосполучення можуть бути заповненими будь-яким словесним матеріалом, який має відповідні форми;

- словосполучення, які є граматично нерозкладними, немотивованими з точки зору сучасних синтаксичних відносин, але з лексичної точки зору розчленованими, хоча й не повністю вільними; які допускають підстановку і вживання будь-яких слів тільки замість одного члена даних словосполучень;

- словосполучення, які є нерозкладними за своїм лексичним значенням, але є розкладними граматично; які сповна відповідають живим синтаксичним моделям сучасної мови;

- словосполучення, які для сучасної мовної системи є однаково цілісними і нерозкладними як з синтаксичної, так і з лексико-семантичної точок зору [Шахматов 2001, с. 142].

В. Виноградов зазначав, що в фразеологічних єдностях значення цілого ніколи не дорівнює сумі елементів, адже це є якісно нове значення, яке виникає в результаті своєрідного хімічного поєднання слів. Фразеологічна єдність упізнається як за зовнішніми, так і за внутрішніми ознаками. Зовнішні, формальні ознаки – умовні, оманливі, непостійні і не грають вирішальної ролі [Виноградов 2007]. До них відносяться незмінний порядок слів і неможливість замінити синонімом або будь-яким іншим словом ні одне зі слів, які входять до складу фразеологічної єдності.

Однак, В. Виноградов вказує, що можливі і такі елементи, які є так звані «пакувальним» матеріалом. Такі елементи замінні, тим більше, що фразеологічні єдності не завжди утворюють нерухому, застиглу масу невід'ємних елементів з постійним порядком слів. Іноді частини фразеологічної єдності можуть бути дискантними [Виноградов 1997].

Як висновок, В. Виноградов зазначає, що серед тісних фразеологічних груп, які утворюються реалізацією так званих невольних значень слів, серед фразеологічних поєднань виділяють два типи фраз: аналітичний, більш

розчленований, який припускає підстановку синонімів під окремі члени виразу, і більш синтетичний, близький до фразеологічних єдностей.

О. Кунін багато уваги приділив походженню ФО сучасної англійської мови, зокрема первісно англійських ФО і фразеологічних запозичень, та структурно-семантичній характеристиці ФО сучасної англійської мови. У своїх працях багато в чому О. Кунін покладався на теоретичний та практичний доробок Л. Сміта [Сміт 1998].

За О. Куніним, стійкість ФО заснована на властивих їй різноманітних типах інваріантності, тобто незмінності тих чи інших елементів при всіх нормативних змінах. Науковець виділяє такі види інваріантності, або мікростійкості:

- 1) стійкість вживання;
- 2) структурно-семантична стійкість;
- 3) семантична стійкість;
- 4) лексична стійкість;
- 5) синтаксична стійкість [Кунін 2006, с. 6].

Різні лінгвісти вживають різноманітні терміни (фразеологічна одиниця, фразеологізм, фразема, ідіома, фразеологічний зворот, стійке словосполучення та ін.) для позначення одного і того ж поняття. Як правило, поняття «фразеологічна одиниця» та «фразеологізм» ототожнюються. Інші терміни можуть розрізнятися (як правило, це залежить від різниці у класифікаціях ФО). В межах стійких зворотів О. Смирницький, наприклад, розрізняє фразеологічні одиниці (стилістично нейтральні звороти, які позбавлені метафоричності або ж втратили її) та ідіоми (які базуються на переносі значення, на метафорі). Н. Амосова виділяє фраземи та ідіоми. Ідіоми, на її думку, характеризуються цілісним значенням, які на відміну від фразем, є одиницями постійного контексту.

Тлумачення ідіоми В. Виноградовим дуже близьке до вищезазначеного. Він стверджує, що ідіоми, або фразеологічні зрощення, характеризуються семантичною неподільністю, абсолютною непохідністю значення цілого з

компонентів [Виноградов 2007]. В англоамериканській лінгвістиці термін «фразеологізм» не вживається взагалі. Англійський фразеолог Л. Сміт використовує слово *idiom*, яке вживається в його вузькому значенні, «для визначення таких особливостей мови..., які є мовленнєвими аномаліями, що порушують або правила граматики, або закони логіки».

«Оксфордський словник» подає тлумачення терміну *idiom* наступним чином: «сукупність послідовно зв'язаних слів, які необхідно завчити як єдність, загальне значення якої важко зрозуміти, виходячи зі змісту кожного слова» [цит. за: OED 2018].

М. Алефіренко [Алефіренко 2018] надає перевагу поняттю «фразема». В. Мокієнко [Мокиєнко 2012, с. 9] під ФО розуміє «відносно стійке, відтворюване, експресивне сполучення лексем, яке має цілісне значення».

Таке розходження у думках вчених спричинено тим, що кожен з них, досліджуючи фразеологізми, брав за основу їх різні ознаки (див. огляд термінів та визначень [Кунін 2006]):

- семантична цілісність або семантична нерозкладність (В. Виноградов, В. Архангельський, Л. Булаховській);
- метафоричність (Б. Ларін, О. Кунін);
- відтворюваність (В. Виноградов, В. Архангельський, Л. Скрипник);
- неперекладність іншими мова (Л. Булаховській).

Фразеологізми суттєво відрізняються від вільних сполучень слів. Їм характерна стійкість, неподільність, багато з них відрізняються високим рівнем образності. Ті фразеологічні одиниці, значення яких абсолютно не відповідає значенню їх окремих компонентів, та походження яких найважче визначити, також називають ідіомами. О. Смирницький дійшов висновку, що ідіомам, на відміну від фразеологізмів, притаманна виражена метафоричність та яскрава стилістична забарвленість значення [Смирницький 1998].

О. Кунін [Кунін 2006] також відносить надслівність до основних властивостей фразеологізмів. До фразеологізмів належать вирази різної

величини, від бінарних (тобто двокомпонентних) словосполучень до приказок (влучних образних висловів, які мають форму речення).

Методологічні підходи до метафори та мови, способи виявлення метафор у словесних текстах, образах та жестах, а також використання корпусної лінгвістики, формальні зміни в шаблонах використання метафори в різних типах тексту, історичних періодах та мовах обґрунтовані у працях британської вченої О. Семіно [Semino 2016].

Отже, вчені розглядають фразеологізми з різних точок зору, аналізуючи їхню семантичну зв'язаність, лексико семантичну будову.

1.1.2 Класифікація фразеологізмів. Розроблена значна кількість класифікацій фразеологізмів. Існують різні види класифікацій, серед них: семантична (Ш. Баллі [Балли 2001], В. Виноградов [Виноградов 2007], В. Жуков [Жуков 2011], Б. Ларін [Ларин 1977, с. 43], структурна (М. Тагієв [Тагиев 1968]), структурно-семантична (О. Кунін [Кунин 2006], І. Чернишова [Чернишева 1968]), граматична (В. Архангельський [Архангельский 1964], функціональна (О. Смирницький [Смирницкий 1998]), генетична (Л. Булаховський [Булаховский 1953, с. 5]), ідеографічна (Ю. Прадід [Прадид 2012], стилістична (О. Ахманова [Ахманова 2004], Л. Булаховський [Булаховский 1953]).

Французький лінгвіст Ш. Баллі вперше розробив першу семантичну класифікацію фразеологізмів. Вчений виділяє чотири типи словосполучень: вільні словосполучення (нестійкі, зникають одразу після утворення), звичні словосполучення (мають вільний зв'язок між компонентами), фразеологічні ряди (можливий перехід компонентів з однієї групи до іншої), фразеологічні єдності (слова втрачають власне значення, та виступають єдиним цілим). У ході подальших досліджень вчений звів класифікацію до двох типів словосполучень: вільні та фразеологічні єдності.

Академік В. Виноградов запропонував класифікацію в основі якої лежить ступінь видозміни значення слова в різних синтаксичних і стилістичних умовах фразоутворення. Вчений розрізняє три групи

фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

На думку вченого, фразеологічні зрощення – абсолютно неподільні, нерозкладні, немотивовані фразеологічні одиниці, у значенні яких немає ніякого зв'язку, навіть потенційного, зі значенням їх компонентів. Їх нерозкладність викликана наявністю у складі невживаних або відмерлих, незрозумілих слів, граматичних архаїзмів, лексичних значень компонентів, що не мають відношення до розуміння цілого, дією експресивної індивідуалізації (*“On Friday, Baroness Warsi also said: “The left needs to root out anti-Semitism in its ranks and the right needs to weed out its Islamophobes...”*) [цит. за: The Independent 2016].

Фразеологічні єдності – семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких певною мірою мотивоване значенням компонентів. У них значення цілого пов'язане з розумінням внутрішнього образного стержня фрази, потенційного смислу слів (*“The French foreign minister has played down the idea that terrorism was behind the missing plane”*) [цит. за: The Mirror 2016].

Фразеологічні сполучення – фрази, створені за допомогою реалізації зв'язаних значень слів. У них значення слів виокремлюється чіткіше, різкіше, вони аналітичні (*“Mr Hunt also dismissed claims by Iain Duncan Smith that the Government is running out of steam”*) (The Telegraph 2016) [цит. за: The Telegraph 2016].

Але існують, також, типи класифікацій несхожих на запропоновану В. Виноградовим. Однією з них є класифікація дослідниці української фразеології Л. Скрипник [Скрипник 1973]. Вчена розподіляє всі фразеологічні одиниці на два граматико-структурні класи: сталі сполуки, організовані за моделлю словосполучення (співвіднесеність з окремим словом і функціонування в ролі члена речення), та стійкі фрази, що мають структуру простого або складного речення. До особливого розряду фразеологічних одиниць дослідниця відносить стійкі одиниці мови, що

мають цілісне значення, а за складом компонентів є поєднанням одного повнозначного слова з одним або кількома службовими словами.

Більшість вчених розглядає фразеологічні єдності та зрощення під поняттям ідіома, бо між ними немає чіткого розмежування. Також, вчені відносять до фразеології прислів'я та приказки, поєднання повнозначного слова з одним або кількома службовими словами оскільки розглядають цю галузь лінгвістичної науки в широкому значенні.

Як відомо, В. Виноградов розробив фундаментальну семантичну класифікацію фразеологічних одиниць. Взявши до уваги та доповнивши думки О. Шахматова та Ш. Баллі, академік В. Виноградов виділив три типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення [Виноградов 2007].

Фрази типу *come out on top* «перемагати» [HEAID 2007] належать до категорії фразеологічних сполучень, оскільки всі вони були утворені шляхом реалізації зв'язних значень слів. Хоча наведені приклади не можна вважати безумовними семантичними єдностями, їм характерна повторюваність та відтворюваність у сталій формі. У фразеологізмах-сполученнях значною мірою зберігається початкове значення слів-компонентів, що допомагає у з'ясуванні загального значення цілої фрази.

До фразеологічних єдностей відносимо такі фрази, як *run like a hare* «мчати», *take over the reins* «контролювати» тощо. Цей тип сполучень слів включає семантично неподільні спортивні фразеологічні одиниці, загальне значення яких умотивоване значенням одного, двох або більше компонентів. Третій класифікаційний тип – це фразеологічні зрощення, до яких відносяться абсолютно неподільні та невмотивовані фразеологізми, значення яких не можна визначити за допомогою жодного з компонентів фрази. Зважаючи на високий ступінь злиття складових елементів фразеологізмів цього типу, їх також відносять до ідіом.

Фразеологізм *make a dead set at* зараз має значення «завоювати прихильність». Цей британський спортивний фразеологізм з'явився ще на

поч. ХХ ст. на позначення вихованої звички у собак стояти нерухомо в очікуванні сигналу до початку змагання [ODE 2004]. Однак, як можна зауважити, зв'язок із початковим значенням втрапився і прослідкувати його за допомогою значень компонентів фрази не можливо (*“He made a dead set at winning the championship”*) [HEAID 2007], сфера вживання фразеологізму не обмежилась лише галуззю спорту, але й поширилась на інші галузі та сфери життя через транспозицію сем.

Це вдало ілюструє фразеологізм повсякденної англійської розмовної мови *play a blinder* [HEAID 2007]. Спочатку він мав значення «відмінно зіграти у крикет/регбі», а зараз етимологічний зв'язок із цими видами спорту втрапився, і фразеологізм використовується у значенні «непогано зіграти» незалежно від того, про який вид змагань чи гри йде мова: *“He’s played a blinder in every game so far this season”* [HEAID 2007], розширення значення фразеологізмів, перехід із однієї сфери вживання до іншої, а саме, в даному випадку, у галузь спорту. Наприклад, розглянемо фразеологічний зворот *roll of honour*. Його початкове пояснення – «список людей, які загинули у битві» [HEAID 2007], але він став використовуватись і в спорті на позначення «список людей, які мають значні досягнення».

Мовознавці розрізняють четвертий тип фразеологізмів – фразеологічні вирази. Фразеологічні вирази – стійкі за складом і вживанням семантично подільні звороти, які складаються виключно з лексем із вільним значенням [Кочерган 2003]. Фразеологічні вирази мають форму цілісного завершеного речення, але притаманна метафоричність частково або повністю видозмінює значення його компонентів.

Б. Ларіну [Ларин 1977] належить класифікація фразеологізмів за історичною еволюцією семантики усталених словесних сполук. Ця класифікація дає змогу простежити етапи розвитку і трансформацію первісних вихідних словосполучень. До змінних словосполучень належать вирази з мінімальним ступенем вираження ідіоматичності, наприклад, *win on points* «перемогти, отримавши більшу кількість балів» [цит. за: OED 2018].

У метафоричних словосполученнях чітко прослідковується стереотипність та метафоричне переосмислення, відхід від початкового значення [Медвідь 2009], наприклад, *a knock-out argument* «значний аргумент». Останній тип – це ідіоми, які відрізняються від попередніх типів більш деформованим, скороченим, далеким від початкового складом (лексичним і граматичним), наприклад, *open the ball* «виявляти ініціативу». Об'єднавши підходи до класифікації фразеологізмів, О. Кунін розробив структурно-семантичну класифікацію [Кунин 2006], розділивши фразеологізми на такі типи: номінативні, що використовуються на позначення об'єктів, явищ (*an early bath*), номінативно-комунікативні (дієслівні) фразеологізми (*hold the clock on*), вигуківі і модальні фразеологічні одиниці, що виражають емоції та волевиявлення (*good call*), і комунікативні – зі структурою речення (*You can't win them all*). Відповідно до класифікації Х. Бургера [Burgers 2016], фразеологізми можна також розділити на референціальні, яким притаманна номінативна функція, наприклад, *hard and fast rule* «остаточне правило», структурні (*as well as* «так само, як»), які виконують граматичну функцію зв'язку слів та частин речення, а також комунікативні (*Break your leg* «Успіхів!»), визначення яких збігається із визначенням комунікативних фразеологізмів за О. Куніним. Як в семантиці, так і в когнітивній лінгвістиці метафора набула центрального статусу за останні десятиліття, головним чином завдяки когнітивно-орієнтованому підходу до її вивчення [Musolff 2016]. А. Врбінц, досліджуючи англійські ономастичні фразеологічні одиниці, спирається на дві бази даних, що містять англійські та словенські ФО з антропонімами, топонімами та їх похідними. Ці бази даних були створені з використанням одномовних англійських та словенських фразеологічних словників [Vrbinc 2019].

Актуальними є дослідження у галузі прикладної лінгвістики. Е. Фрігінал [Friginal 2019] за допомогою передових досліджень та обґрунтованої практики критичної ролі англійської мови в авіації проводить дослідження в

різних контекстах, включаючи національну та глобальну політику, що впливає на навчання та мовну оцінку пілотів, диспетчерів повітряного руху, наземного персоналу та студентів.

Низка вчених займається аналізом карцелярних метафор у різні періоди розвитку. ФО є основою для дослідження способу мислення ув'язнених, уявлень про тюрму та дискусії про в'язницю як інституцію та досвідну реальність, сучасних тенденцій покарання [Fludemik 2018].

Беручи до уваги різноманітні погляди науковців на класифікаційні типи фразеологізмів (див. Додаток А), можна зробити висновок, що ці одиниці мають різнопланову семантичну структуру, яка на найнижчому рівні складається із фразеологізмів номінативного типу та завершується цілісними комунікативними одиницями.

1.2 Сучасні підходи до вивчення фразеології

1.2.1 Лінгвокультурологічний підхід до вивчення фразеології. Лінгвокультурема – це мовне вираження реалії, що виявляється в окремій групі знаків мовної картини світу, які містять сукупність ознак культурологічного фонду певного етносу [Вихованець 1980], як «вербальний репрезентант загальнолюдського чи національно-культурного концептуального образу мовної свідомості, який містить культурно значущу інформацію як в цілому, так і в одному з її значень – денотативному, сигніфікативному або конотативному» [Назарова 2006, с. 8].

До лінгвокультурем відносять назви предметів, понять, концептів однієї лінгвокультурної спільноти, яких не можна зустріти у представників іншої лінгвокультури [Венжинович 2015]. Лінгвокультуремами, визначаючи моральні, інтелектуальні та художні цінності нації, риси її менталітету, за

словами В. Жайворонок, суттєво розширюють традиційні межі реалікона [Жайворонок 2007, с. 8]. Дотримуючись думки про те, що «розчинена» в мові культура «пронизує» повною мірою структуру й систему останньої, мовознавці, крім слів-реалій включають до поняття «національна культура» інші мовні явища, серед яких чільне місце посідають ФО.

Фразеологічно орієнтований напрям, як один з основних у сучасній лінгвокультурології, вивчає культурно маркований зміст ФО різних мов. Втілене пізнання досі залишається актуальним підходом у мультидисциплінарному дослідженні комунікативної сторони метафор [Ervas 2017]. Входячи до загальної системи мови, фразеологія вважається найціннішим лінгвістичним спадком, у якому відображаються бачення світу й національна культура соціуму, а також ФО є носієм і джерелом національно-культурної інформації. Вона акумулює колективний досвід, який передається з покоління в покоління, дозволяє досліджувати далеке минуле не лише мови, а й історії і культури її носіїв, дає можливість говорити про культурнонаціональну рефлексію суб'єкта. Саме тому у фразеологічному фонді, за словами лінгвістів, національна самобутність мови отримує найяскравіший і безпосередній прояв [Вихованець 1980].

Локальна маркованість є безпосереднім виявом соціолінгвістичного фактору у ФО з ономастичним компонентом. Їх можна розподілити за такими групами і підгрупами [цит. за: OED 2018]:

- імена та прізвища людей – *Jack of all trades* «майстер на всі руки», *every Tom, Dick and Harry* «кожний, будь-який, пересічна людина», *Barbie Doll* «приваблива, але бідна на розум людина», *to keep up with the Joneses* «намагатися бути не гірше за інших», *to astonish the Browns* «зробити виклик суспільству»;

- географічні назви (назви країн, міст, річок, вулиць тощо), серед них є (а) астіоніми (назви міст) – *to carry coal to Newcastle* «робити марну справу, у ліс дрова возити», *meet one's Waterloo* «зазнати поразки»; (б) годоніми (назви вулиць) – *Whitehall mandarins* «вищі державні чиновники у Великій

Британії», *Madison Avenue* «рекламна індустрія США», *Wall Street* «американський фінансовий ринок»; (в) урбаноніми (назви внутрішньоміських об'єктів, споруд тощо) – *to talk Billingsgate* «лятися як базарна перекупка», *to put on the Ritz* «розкішно вдягатися»; (г) хороніми (назви великих територій, країн тощо) – *talk United States* «говорити з американським акцентом»; *to come Yorkshire over one* «обдурити когось»; (д) гідроніми (назви водних об'єктів) – *the Swan of Avon* «Вільям Шекспір», *the Queen City of the Pacific* «перлина Тихого океану, м. Сан-Франциско», *shoot Niagara* «ризикувати»; (є) ороніми (назви гір) – *to climb one's Golgotha* «прийняти страждання» тощо;

- назви місяців та днів тижня: *man Friday* «вірний слуга», *as mad as a March hare* «геть божевільний», *Sunday driver* «невправний водій», *a month of Sundays* «дуже тривалий час», *girl Friday* «асистентка в офісі, з невисоким службовим становищем та різноманітними обов'язками»;

- назви національностей: *double Dutch* «абсолютно незрозуміла мова», *be as American as apple pie* «бути типово американським», *be Greek to someone* «бути геть незрозумілим, нечитабельним для когось»;

- міфологічні, біблійні та стародавні історичні назви: *Alpha and Omega* «початок і кінець», *as wise as Solomon* «дуже мудра людина», *Pyrrhic victory* «піррова перемога». Метафора виконує важливу функцію у процесі концептуальної інтеграції в релігійній мові.

1.2.2 Когнітивні аспекти вивчення фразеології. Із появою у лінгвістиці поняття «мовна картина світу» дослідники часто звертаються до понять «метафора» й «метонімія». Метафори служать для концептуалізації ключових концепцій еволюційних змін [Drogosz 2019]. При застосуванні терміна «метафора» до змістової сторони слів і фразем виникають два її розуміння: широке й вузьке. У вузькому розумінні метафора є перенесенням за смисловою подібністю найменувань, тобто перенесення назви одного представлення в іншу сферу – на інше представлення, що є подібним будь-якій особливості першого або припускає

певні з ним аналогії, наприклад, англ. *bitter enemy*, укр. *заклятий ворог*, англ. *bosom friend*, укр. *найкращий друг*. Теоретичний підхід до метафор базується на уявленнях з когнітивної лінгвістики [Loon 2018], метафора визначається як будь-яке перенесення значення слів із одного об'єкта на інший на основі їх подібності та суміжності, що було характерно для античної філології.

Теорія метафори перейшла від запитання про те, чи є метафора «концептуальною» чи «лінгвістичною», до дискусії про те, чи є вона «втіленою» чи «дискурсивною» [Hampe 2017]. Хоча нещодавна робота в галузі соціальних та когнітивних наук дала чіткі можливості для вирішення цієї суперечки, різниця між дискурсом та пізнавальним підходом залишається. Когнітивний метод дослідження метафор відіграє важливу роль у вивченні метафоричних значень як окремих слів, так і фразеологічних одиниць. Так, наприклад, ми розуміємо фразеологічну одиницю *let off steam* «дати вихід своїм почуттям (випустити пару)», оскільки в її основі лежить концептуальна метафора, що репрезентує наш розум у вигляді контейнера, який структурує наш фізичний досвід, укр. «вийти з себе». Суть когнітивної концепції метафори складає визнання того факту, що метафора відіграє основну роль у концептуалізації реальності, вона інкапсулює мовний вираз у повному розумінні [Prandi 2016]. Однак когнітивна система, що формує мислення й діяльність людини, не усвідомлюється нами. У більшості випадків ми думаємо й діємо певною мірою автоматично, відповідно до стереотипних схем. Оскільки мовленнєве спілкування базується на тій самій когнітивній системі, що й мислення та діяльність, то мова виступає одним із основних джерел інформації про цю систему [Lakoff, Johnson 2003].

Метафора виконує в мові концептуальну функцію, що ґрунтується на її здатності утворювати нові концепти, виходячи з уже сформованих понять. Концептуальні метафори відіграють критичну роль в мові, думці, культурних та виразних діях [Raymond 2017]. Найяскравіше концептуальна роль метафори проявляється в позначенні «непредметних сутностей» за допомогою фразеологічних одиниць на зразок укр. «повернути колесо історії

назад», англ. *to turn back the clock of history (the hands of time)*; укр. «мати козири», англ. *to have a trump card*. Вони утворюють так званий «фразеологічний простір», що містить у собі такі концепти, які у процесі метафоризації зазнали своєрідного переосмислення й розвитку. У такому разі концептуальна метафора слугує вербалізації понять, які не мали до неї словесного позначення.

Особливу роль у розвитку таких поглядів зіграло розуміння метафори, яке пропонують Дж. Лакофф і М. Джонсон. Розглядаючи метафору як розуміння й переживання сутності одного виду в термінах сутності іншого, дослідники розвивають учення про ключові або базові метафори, що задають аналогії та асоціації між різними системами понять і породжують більш конкретні метафори [Lakoff, Johnson 2003]. Ґрунтуючи свої погляди на тому, що метафора пронизує все наше повсякденне життя, вони роблять висновок про те, що звична понятійна система людини метафорична за своєю суттю.

Так, наприклад, якщо «любов» в англійській мові переважно описується у термінах війни (*to win one's heart, a faint heart never won a fair lady, to conquer one's affection, all is fair in love and war*), то чи не дає це підстави для тверджень про те, що досягнення почуття любові асоціюється з умінням перемагати у конкурентній боротьбі, наближеній за своєю суттю до войовничих, насильницьких дій. На думку вчених, фразеологізми, утворені на основі орієнтаційних метафор, є вельми продуктивними (див. Додатки Б та В).

Вивчення фразових дієслів із когнітивної точки зору призвело до перегляду традиційного підходу, орієнтованого, в першу чергу, на значення фразового дієслова, як правило, зумовленого взаємодією загального (найчастіше метафоричного) значення, що привноситься часткою, й конкретнішим значенням дієслова [Петрович 2004]. За часткою визнається обов'язковий внесок у загальне значення так званих «надлишкових» фразових дієслів, на зразок *lift (up), fall (down), flatten (out)*, у яких її функція зводиться до профілювання окремих елементів вихідної дієслівної бази, а не

до привнесення нового концептуального змісту в результативне значення. Існують різні фізичні, психологічні та соціальні фактори, які формують спосіб взаємодії людей із втіленою метафорою, включаючи, наприклад, форму тіла, вік, стать, фізичні або мовні порушення, ідеологію та релігійні переконання [Littlemore 2019].

Системність поведінки часток у складі фразових дієслів зумовлена їх структурними особливостями і реалізацією центральних образів схем і трансформацій, більшість із яких мають метафоричний характер [Петрович 2004]. Звідси й поділ фразових дієслів на такі категорії, у яких метафоризації були піддані тільки значення часток, до складу яких вони входять, а також ті, загальне значення яких переосмислюється. Як правило, фразові дієслова досягають другого рівня через перший, тобто спочатку частка реалізує своє метафоричне значення в загальній семантиці фразового дієслова (*He covered up the corpse*), а згодом відбувається метафоризація всього фразового дієслова (*He covered up the truth*).

При утворенні значень фразових дієслів цієї групи проявляється такий механізм: концептуальна структура вихідного простору дієслова повністю переноситься в нове слово-гібрид, за допомогою частки відбувається метафорична концептуалізація переходу від одного стану до іншого, наприклад, у фразовому дієслові *to pig (out)* «вживати надмірну кількість їжі». Додавання частки сприяє метафоричній концептуалізації дії, вираженої дієсловом, як руху й переходу за межі норми в зону перенасичення. Аналогічний механізм дає про себе знати і в багатьох інших дієсловах, які не відзначені у словниках як «надлишкові», наприклад, у фразовому дієслові *to bliss or ecstasy*, в якому також відбувається конверсія іменника *bliss – a state of extreme happiness* у дієслово.

При описі особи можуть активізуватися різні фрейми, що пов'язано зі специфікою осмислення і представлення знака в різних когнітивних системах. Наприклад, в англійському мовленні часто активізується корпоральний фрейм (від англ. *corporal* «тілесний, що має відношення до

тіла»). Корпоральний фрейм в англійській мові при описі будови тіла підкреслює його розкладність на частини (укр. *нога*, англ. *foot, leg*; укр. *рука*, англ. *arm, hand*).

Корпорально-партитивний фрейм покладено в основу організації англомовних висловлювань, що описують ситуацію, у якій частина тіла людини представляє особу в цілому, тобто у висловлюваннях із метонімічним заміщенням (напр., англ. *hands are wanted* «є потреба в робочій силі»; англ. *shorten the arm (hand) of smb*, укр. *обмежити чийсь владу*; англ. *break smb's back* «зламати чийсь опір, загубити когось, довести до банкрутства»; англ. *keep one's feet (footing, legs)*, «встояти проти чогось, витримати щось, міцно триматися на ногах» [Верещагин 1982].

У процесі фразеологізації, тобто утворенні фразеологічних одиниць, беруть активну участь як метафоричні, так і метонімічні переноси, які ґрунтуються на закономірних когнітивних зв'язках образів навколишнього світу у свідомості людини, що їх пізнає.

Метасеміотичний аспект функціонування ідіом як складних еквівалентів слова часто стає об'єктом і предметом вивчення в спеціальній науковій літературі з метою розкриття більш загальних механізмів впливу того, хто пише / говорить на того, хто читає (і / або слухає) ту чи іншу інформацію. Всебічно вивчено явище деформації ідіом з виявленням і описом супутніх їй алюзій і метафор [Изотова 2014, с. 3].

Менш дослідженим і з цієї причини менш з'ясованим залишається семіотичний аспект англійської фразеології, що охоплює знакові / сигнальні властивості фразеологічних зрощень, фразеологічних єдностей і фразеологічних сполучень, в яких семантична монолітність існує на тлі структурної роздільності, внаслідок чого вони функціонують у мові як складні еквіваленти слова [Балли 2001]. Фразеологізми, 1) *fizzle out* “to gradually fail, become less enthusiastic, or disappear, especially after starting successfully” [цит. за: OED 2018]; 2) *crack up* “to become mentally ill” [цит. за: OED 2018]; 3) *knuckle down* “to start working hard, especially when you should

have done this earlier” [цит. за: OED 2018] відрізняються один від одного по частотності. Один з них (*crack up*) є більш частотним в порівнянні з двома іншими. Два інших – *fizzle out* і *knuckle down* – відносяться до нечастотного пласту лексики. Два фразеологізми (2,3) мають позначку *informal*, але жоден з трьох не розпізнається укладачами словника як регіонально-маркований.

Проте, деякі вчені не тільки критикують існуючі теорії метафори, але й розвивають з них дискурсивний синтез [Kessler 2018], який прагне реабілітувати класичну метафору як повсякденне прагмалінгвістичне явище.

З семіотичної точки зору, словникова інформація свідчить про те, що в синхронії в сучасному мовленні розглянуті фразеологізми регіонально-нейтральні і не володіють знаковими властивостями, не створюють знакових ситуацій в плані ідентифікації регіональної приналежності (або регіонально-маркованої переваги) того, хто говорить англійською мовою.

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ ОРІЄНТАЦІЙНОЇ МЕТАФОРИ У ФОРМУВАННІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ТА НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Методологія та методика дослідження

Австралійський та новозеландський варіанти англійської мови містять у своєму складі велику кількість метафор з орієнтаційним компонентом. Природа цих метафор різна. Англійська мова якою спілкуються на території Нової Зеландії та Австралії пов'язана з англійською мовою Великої Британії через колонізацію, імміграцію, торгівлю та культуру. Однак, нове середовище та соціальні особливості спричинили зміни у варіанті англійської мови, який було транспортовано з метрополії.

Австралійська та новозеландська англійська вирізняються своєю яскравістю, ідіоматичністю, експресивними метафорами. Це пояснюється тим, що етнічний склад населення змінювався протягом століть. Сьогодні Австралія та Нова Зеландія це країни іммігрантів. Саме тому тут можна почути велику кількість запозичених фразеологізмів. Наприклад, вираз *put the moz on* «чинити зловмисний вплив на людину» був запозичений з німецького ідішу (“*I've got a heap riding on the head and you put the mozz on me*”) (Stevens 2001) [цит. за: Meanings... 2017].

На території Нової Зеландії в основному проживають британські емігранти, але корінне населення (маорі) становить 15%. Багато майорських слів увійшли до новозеландської англійської, що значно збагатило виразність мови. Наприклад, фразеологізм *on the wallaby* «бути у дорозі» було запозичено з аборигенської мови Сіднея (“*As a local in my 60s, managing on a*

*pension, last year I set off on my life's dream of going **on** the wallaby around Australia”*) (Cairns Post 2005) [цит. за: Meanings... 2017].

Метафори мають різну структуру та виконують різні функції. Як правило, орієнтаційний компонент метафори виражений прийменником. За допомогою локативних прийменників розширюється значення всієї фразеологічної єдності. Наприклад, фраза *cut **down** the tall poppies* використовується у випадку, коли хтось критикує людину, яка не розділяє поглядів основної маси людей, має власну думку. Прийменник *down* підкреслює негативний стан людини. Дирекціональні прийменники вказують лише на місце розташування предмета у просторі: *bail **out*** означає «покинути приміщення», у цьому прикладі *out* вказує на напрямок руху.

Не дивлячись на те, що словниковий склад постійно збагачується та оновлюється деякі фразеологічні одиниці не виходять з ужитку протягом століть. Так ідіому *put the acid **on***, яка означає «примушувати когось щось робити», можна зустріти у статті одного з австралійських журналів за 1903 рік (“*In the class for ponies under 13 hands there was a condition that the riders should be under ten years of age. When the stewards put the acid **on** the riders it was found that only one exhibit in a very big field carried a boy who was not over ten years old*”) (Sydney Stock and Station Journal 1903) [цит. за: Meanings... 2017]. З плином часу вона не втратила своєї актуальності і активно вживається сучасними авторами (“*One option would be to skip the spill motion and go directly to a call for candidates for the leadership. It would put the acid **on** putative challengers and catch them out if they are not ready*”) (Australian Sydney 2015) [цит. за: Meanings... 2017].

На поч. XX ст. на позначення необхідності відпочивати уживалася фраза *a good lie down* (“*A Cup of Tea, a Bex and a nice lie **down** used to be regarded as a bit of a joke. Not anymore. Drug hungry women gulp their share of \$200 million headache powders, tranquillisers and sleeping pills every year to solve every problem from what they'll cook for dinner to that vague headache*”) (Sydney Morning Herald 1971) [цит. за: Meanings... 2017]. Також її можна зустріти у

сучасному лексиконі австралійців (“*Catholic Church officials once thought child-sex abuse victims just needed a 'cup of tea, a Bex and a good lie down' to get over crimes committed against them by paedophile clergy*”) (Courier-Mail 2014) [цит. за: Meanings... 2017].

При утворенні нових фразеологічних одиниць поширеною є гра слів, яка базується на стандартному значенні власне англійських ідіом. Наприклад, основою для утворення фрази *flat out like a lizard drinking* став стандартний англійський фразеологізм *flat out*. Буквальний сенс вислову полягає в тому, щоб «лежати витягнуто, як ящірка» (“*I've been flat out like a lizard since eight o'clock this morning*”) (Meanjin 1952) [цит. за: Meanings... 2017], а образне значення – «робити щось якомога швидше» (“*Dr Low was the only orthopaedic surgeon working in Townsville over the break and according to hospital sources was flat out like a lizard drinking*”) (Townsville Bulletin 2006) [цит. за: Meanings... 2017].

Як засвідчують наведені приклади, фразеологія австралійського та новозеландського варіантів англійської мови вельми різноманітна. Помітна тенденція до продуктивності формування стійких виразів на основі орієнтаційної метафори. Той факт, що просторові (локативні та дирекціональні) відношення відігравали важливу роль у вербальній адаптації мовців до нових і незвичних для них умов існування, пояснюється необхідністю осягти новий світ на основі минулого, отриманого на території метрополії, досвіду.

Отже, дослідження фразеології в річищі теорії концептуальної метафори Дж. Лакоффа і М. Джонсона [Lakoff, Johnson 2003] є цілком виправданим, оскільки наше мислення значною мірою визначається метафоричними та метонімічними принципами. Термін концептуальна метафора у трактуванні Дж. Лакоффа і М. Джонсона – це стійкі відповідності між областю джерела і цілі, зафіксовані у мовній і культурній традиції суспільства. В результаті різні сфери людської діяльності репрезентовано в мові заданими концептуальними метафорами, аспектами бачення.

Дж. Лакофф і М. Джонсон пропонують наступну типологію концептуальних метафор, яка розділяє усі існуючі метафори на три основних типи: 1) структурні метафори – одне поняття структурно впорядковується у термінах іншого; 2) орієнтаційні метафори – створюють концепти через просторові поняття та відношення; 3) онтологічні метафори – розкривають події, дії, емоції, ідеї тощо, як якусь істоту чи субстанцію. Оскільки концептуальна метафора виявляється у природній мові, вона сприяє реалізації когнітивної та комунікативної функцій мови, зокрема формуванню та інтерпретації концепту в свідомості мовців (когнітивна функція); забезпечує актуалізацію вже наявного концепту і лексикалізацію тих чи тих аспектів концептуальної суті у мовленнєво-мислиннєвому процесі (комунікативна функція).

Аналіз фразеологізмів, утворених на основі орієнтаційної метафори, передбачає чотири етапи: відбір та класифікація матеріалу, аналіз структури та семантики відібраних фразеологізмів у поєднанні з контекстологічним та концептуальним аналізом.

На *першому етапі* здійснюється укладання корпусу фразеологізмів із словників та контекстів уживання відібраних одиниць у масмедійних джерелах та художній літературі.

На *другому етапі* здійснюється аналіз структури та семантики одиниць. Визначаються складники з локативним та орієнтаційним значеннями. Наприклад, у складі фразеологізму *out of the woods* наявний елемент з локативно-дирекціональним значенням *out* “outside; away from inside”, що стимулює появу семантичного компонента “unlimited movement; not a prisoner” у складі значення *out of the woods* “**free from** danger, difficulty”.

Третій етап передбачає концептуальний аналіз, визначення джерела та цілі концептуалізації уявлень мовців про світ та їх фіксації у фразеологізмах: *out of the woods* “**free from** danger, difficulty”, де ЦІЛЮ метафоризації (когнітивним доменом, на який екстраполюються знання) є СТАН, ЯКІСТЬ, ОЗНАКА – «обставини, умови, в яких хто-, що-небудь перебуває, існує;

ситуація, зумовлена певними обставинами, умовами; місце, роль у суспільстві, в соціальному чи професійному середовищі; становище»). ДЖЕРЕЛО метафоризації (когнітивний домен, з якого екстраполуються знання) становить РОЗТАШУВАННЯ – ‘велика ПЛОЩА землі, заросла деревами і кущами + ПОЗА межами цієї площі землі’.

На *четвертому етапі* методом контекстологічного та функційного аналізу досліджуються роль і важливість відібраних одиниць для різних сфер спілкування. Наприклад, фразеологізм *burn out* “to get exhausted” реалізує експресивну функцію в ситуації академічного спілкування, коли доповідач має за мету підсилити значення “no more of smth is available”: “*Individual academics risk stress and burn out if support is not readily available and opportunities for debriefing are lacking*” [цит. за: Teaching... 2017].

Така послідовність дозволить визначити роль орієнтаційних метафор для розвитку образності, емоційності й експресивності фразеологічного фонду в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови.

2.2 Особливості формування австралійських та новозеландських фразеологізмів на основі орієнтаційної метафори

Вивчаючи лінгвокультурологічні особливості будь-якого англomовного простору, ми завжди маємо справу з частковими або кардинальними змінами мовних одиниць. Це зумовлюється їхньою приналежністю до певної культури. Аналіз функціонально-системних трансформацій дозволив виявити велику кількість семантичних відмінностей.

Шляхи виникнення фразеологічних одиниць, які містять національно-культурний компонент в новозеландському варіанті англійської мови різні. Більша частина фразеологізмів може розглядатися як результат національно-культурної адаптації, переосмислення словосполучень британського

походження під впливом нових національно-культурних умов. Семантичні зміни в одиницях фразеологічного рівня часто пов'язані з природньо-географічною тематикою. Наприклад, значення фразеологізму *to get into the bush* “disappear; escape” ґрунтується на концепті контейнеру, який дозволяє протиставити «назовні = не прикриваючись» та «всередині = у внутрішню частину, розташований так, щоб бути непомітним».

Словосполучення *to go (to) bush* має значення “live by choice in a rural area without the usual modern conveniences”. За аналогією з британським висловом *take to the woods, out of the woods* “free from danger, difficulty” словосполучення *go bush* вживається по відношенню до того, кого не можливо знайти. У цьому напрямку можна також розглянути процес античного виникнення виразу *bush lawyer*, який має метафоричне значення, пов'язане з заплутаним характером юридичної системи.

У термінах простору інтерпретовано різні цільові концептуальні домени, тобто сфери пізнання, серед яких продуктивною виявилася ціннісна, наприклад, вираз *light on the hill* використовується політиками австралійської лейбористської партії, коли йде мова про традиційні цінності суспільства. У 1949 році прем'єр міністр Б. Шифлі говорив про досягнення соціальної справедливості так: “*The light on the hill, which we aim to reach by working for the betterment of mankind*” [цит. за: Meanings... 2017]. З того часу ця фраза використовується політиками для того, щоб спонукати людей до боротьби за високі моральні ідеали.

Асоціації є основою для виникнення значної частини метафор. Новозеландці асоціюють самотність та небезпеку з образом кактусу: *being in the cactus conveys difficulty* має значення “a distant and isolated place” (“*Bartlett's farm was quite prosperous until the flood in the middle of the growing season, which has left him in the cactus*”) [цит. за: Meanings... 2017]. В Австралії символом національного процвітання є вовна вівці. Якщо людина живе у достатку, то кажуть що вона знаходиться *on the sheep's back*. Це

пов'язано з тим, що протягом багатьох років вовна була основою національної економіки та основним експортом країни.

Австралійським фразеологізмам притаманна заміна одного поняття іншим, що, однак, не змінює значення всієї фразеологічної єдності. Наприклад, у 1924 році основним продуктом на експорт була не вовна, а китова олія, тому один із політичних діячів у своїй промові замінив *on the sheep's back* на *on the whale's back* (“Australia, said Mr Dunbabin, might be *on the sheep's back* today, but in its infancy it was for some time *on the whale's back*. It was whale oil, whale bone, sealskins, and seal oil that provided the first important export staples of Australia”) (Sydney Morning Herald 1924) [цит. за: Meanings... 2017]. Іноді можна спостерігати не лише заміну поняття, але й заміну структурних компонентів фразеологізму: “We were reminded by politicians and editors, and of course at school, ad nauseum, that Australia lives *off the sheep's back*”.

Значна кількість фразеологізмів продовжує активно функціонувати в мові протягом тривалого часу, навіть коли явища зникають або їх значення для життєдіяльності суспільства з часом зменшується. Наприклад, сьогодні вовна не є основним продуктом виробництва в Австралії, але сучасні австралійці продовжують вживати фразеологізм *to ride on the sheep's back* у повсякденному мовленні, а просторове значення *on* ‘used to show a person or thing is necessary for smth to happen or that is origin of smth’ важливе для метафори ‘знаходитися у положенні на чомусь/комусь = спиратися на предмет, на якому щось тримається, який є опорою для чого-небудь’: “So Australia may still be riding *on the sheep's back*, but clearly it's what's under the fleece that is gaining more and more attention” (Weekly Times 2014) [цит. за: Meanings... 2017].

Через орієнтаційні метафори позначено стани людини. Для того, щоб передати стан самотності, ізоляції, відчуженості використовується ідіома *like a shag on a rock*. Зазвичай скеля сприймається як віддалена місцина, де людина може почуватися самотньою. А *Shag* це один з видів австралійського

баклана. Цього птаха часто можна побачити на високих скелях. В австралійській англійській будь-яку самотню людину можна описати як «баклана на скелі»: політичного лідера, у якого немає прихильників (“*He heard Lant say he would be revenged on Mr Orr; he would scab his sheep, and leave him as miserable as a shag **on** a rock*”) (Sydney Morning Herald 1864) [цит. за: Meanings... 2017], або звичайну людину, яка опинилася без друзів на вечірці (“*Tommy doesn't want the poor bloke to be standing there like a shag **on** a rock*”) (B. Courtenay Four Fires 2001) [цит. за: Meanings... 2017].

Дії людини, пов'язані з негативними емоціями, як правило орієнтовані ВНИЗ. Наприклад, якщо необхідно відповісти комусь, хто намагається зробити з вас дурня, використовують вислів “*I didn't come **down** in the last shower*”. Тобто, «не треба клеїти з мене дурня». Фразеологізм може бути використаний як і в офіційно діловому мовленні (“*At least I thought it would be accepted that I didn't come **down** in the last shower*”) (Northern Miner 1904) [цит. за: Meanings... 2017], так і в розмовному стилі (“*I didn't verbalise it with my mother until she was dying... So I told her, just before she died, and she looked at me and said, 'Michael, I didn't come **down** in the last shower. You've been bringing Johan to Sunday dinner for the last 30 years, do you think I was blind?*”) (Star Observer 2015) [цит. за: Meanings... 2017].

Успіхи людини орієнтаційно асоціюються ВГОРИ. Людину, яка досягла певних звершень і якій заздрають інші, називають *tall poppy*. Існує навіть поняття *tall poppy syndrome* «практика приниження людей» (“*How do colleagues know when I am having a go at Shane Warne?... They can see my fingers moving on the keyboard. Look, I try not to do it all the time, honest! But sometimes the compulsion just overwhelms me, as a hideous case of **Tall Poppy Syndrome** grabs me by the throat and, fair dinkum, makes me do it*”) (Sydney Morning Herald 2005) [цит. за: Meanings...2017].

Досягнення мети або вдалий вибір орієнтовані ПРЯМО. Ідіома *straight to the poolroom* використовується для вираження позитивного ставлення до отриманого подарунка або нагороди, бажання зберігати його як трофей

(“*Bravo! The great man signed a football for me and when I get home it's going straight to the pool room*”) (*Sunday Mail* (Adelaide) 2000) [цит. за: Meanings... 2017].

В австралійському варіанті англійської мови поширеними є метафори, які передають особливості архітектури країни. Вираз *verandah over the toy shop* є алюзією на півний виступаючий живіт чоловіка. Веранда є важливою архітектурною особливістю в Австралії. Раніше над кожним магазином будували окрему веранду. Хоча австралійські магазини зараз рідко мають такі надбудови, фраза все одно залишається актуальною: “*He was looking slimmer and fitter than ever before. Normally, his cheeks had a decent puff in them and his veranda over the toy shop would have no trouble resting on the table edge*” (Castrission *Crossing the Ditch* 2009) [цит. за: Meanings... 2017].

Прояв негтивних (позитивних) емоцій, вираження думки орієнтовані ВВЕРХ, НАЗОВНІ / UP – *to get one's back up* “to become angry or annoyed” – “*Captain Nias had got his back up*”; *crack up* “when something is funny” – “*That joke was crack up*”; *to be up oneself* “someone who has a severely exaggerated idea of his own importance” [цит. за: Orsman... 1997].

Висловлення думки, віддалена місцевість – ПОЗАДУ / BACK – *back block* “a block of grazing land remote from a main station or homestead, or from the coast” – “*The house was used as head-station for a sheep run, comprising several “back blocks”...that extended for many miles over bleak and rugged countr*”; *back country* “the land remote from coastal settlements or from settled districts” – “*The land rises suddenly into bold and rugged hills...as to render the back country exceedingly difficult of access*”; *back of beyond* “a remote, outlying place or district” – “*I shall never forget the small dark man who took up a run at the back of beyond*”; *back-slack* “to answer back, to cheek, to **back**-chat” – “*I am going to sit here and let these – this farm labourer back-slack us*” [цит. за: Orsman... 1997].

Вербальна репрезентація зазначених та інших доменів здійснюється за допомогою одиниць з локативним (*be in to win* “expressing an intention or invitation to take part in an activity”) та дирекціональним значеннями (*get stuck into* “attack (a person, an enemy) physically or with words”).

Одиниці з протилежними семами у структурі їхніх просторових значень уживаються на позначення різних видів опозицій, зокрема – *DOWN / UP= CENTER / PERIPHERY* (*get / go down* “travel from New Zealand to Chatham Islands” – *pull up skates / sticks (and...)* “leave your home to go and **live in another place**”); *DOWN / UP=FAILURE / SUCCESS* (*go down the gurgler* “be ruined, go **down** the drain” – *be up oneself* “be very conceited”) тощо.

Отже, фразеологізми, сформовані на основі орієнтаційної метафори, виявилися вельми продуктивними (див. Додаток Б) та історично стійкими позначеннями різних аспектів буття австралійців та новозеландців, адже вони залучаються до вербалізації важливих сегментів національних англійськомовних картин світу.

2.3 Семантичні особливості австралійських та новозеландських фразеологізмів з орієнтаційною метафорою

Структура австралійських та новозеландських фразеологізмів охоплює одиниці з локативним та / чи дирекціональним значенням. Значення окремих фразеологізмів були верифіковані шляхом контекстологічного аналізу. За допомогою концептуального аналізу встановлювалися когнітивні домени-цілі, на які транспоновано знання зі сфери-джерела (ПРОСТІР):

- джерело ПЕРЕД / FRONT > ціль СИГНАЛ (ПОПЕРЕДЖЕННЯ) – *to front at* “to appear (at), to turn up (at)” – “*The ice hockey gives me one, so I front at the nanny goat and see that it’s paying a spot*” [цит. за: Orsman... 1997];

- джерело ПОЗАДУ / BEHIND > ціль КОНТРОЛЬ – *get in behind* “a command to a working-dog to come to heel, or to the rear of a mob of sheep” – “*Each man took care to keep his dogs in behind*” [цит. за: Orsman... 1997];

- зворотна подорож – ПОЗАДУ / BACK – *back-load* “to carry on a return trip, to load a ship, vehicle with a” – “*Sometimes our trips to the Bend were profitable for there were wool and hides to be taken out and fertilizers and general cargo to backload*”; *backloading* “freight carried on a return journey” – “*We had to order a year’s supply of provisions, etc., which came up as backloading when the wool was sent down*”; *back carting* “the carrying of loads on a return journey” – “*I pay 50/- a ton for wool with a lot of back carting at half price*” [цит. за: Orsman... 1997];

- мислинні процеси (відновлення послідовності подій) – ПОЗАДУ / BACK – *to take the back track* “to retrace one’s steps” – “*There was nothing for it but to turn back...so I determined to take the back track as soon as possible*” [цит. за: Orsman... 1997];

- помста, реванш – ПОЗАДУ, ВГОРІ / BACK, UP – *to back up on someone* “to gang up on (for retaliation)” – “*In our gang we all used to back up on Barclay*”; *back-up* “revenge” – “*It was rare for a dispute to take place without at least talk of a back – up afterwards*” [цит. за: Orsman... 1997];

- залишення місця атаки – ПОЗАДУ, НАД / OVER – *to go over the bags / to hop the bags* “to leave one’s trenches on attack” – “*It was a rule of our battalion that any man awaiting trial...should go over the bags at zero hour*” [цит. за: Orsman... 1997];

- природні багатства – ПОЗАДУ / BACK – *the backbone of the country* “farmers or the farming community regarded as the main producers of natural wealth” – “*Backbone of the country he is, of course, and sees no need for a headpiece to complete the job*” [цит. за: Orsman... 1997];

- невдача – НИЗ / DOWN – *to get down, to go down* “to travel from New Zealand to the Chatham Islands” – “*The Cleopatra is the one expected to go down but she is bar bound in the Grey*”; *down the road (track)* “to be in an unfortunate

state” – *“Remote stations usually have labour problems, and I couldn’t imagine the man in question going **down** the road because of his language”* [цит. за: Orsman... 1997];

- стан (образа) – НИЗ / DOWN – *to have a **down** on* “to have a set on, a grudge against” – *“He has a decided **down** on Trade Unionism”* [цит. за: Orsman... 1997];

- самосприйняття (зазнавання) – ВГОРІ / UP – *to be **up** oneself* “to be very conceited” [цит. за: Orsman... 1997];

- закордоний, за межами країни – НАД / OVER – *overseas experience* “a humorous term for a working holiday to Britain and Europe undertaken by young New Zealanders as part of their informal education” [цит. за: Orsman... 1997];

- залученість – ВНУТРІШНЄ РОЗТАШУВАННЯ, ВСЕРЕДИНІ, СЕРЕДИНА / IN – *to be **in*** “to privy to, to be an active participant **in**” – *“We got Maggie to come and be **in** as well”* [цит. за: Orsman... 1997];

- співпраця, залученість – ВСЕРЕДИНІ / IN – *to be **in** to win* “invitation to participate in an activity” – *“One for Herbie...Be **in**, it’s ya birthday Herbie”*; *to be **in*** “to pay one’s full share of a round of drinks” – *“Drinking on the West Coast has an etiquette of its own... “Be **in** or be out”, you will be told, is the motto on the Coast”* [цит. за: Orsman... 1997];

- внутрішня впевненість у програші – ВСЕРЕДИНІ / IN – *to be **in** the bag* “to be certain to lose” – *“The neddy was **in** the bag in the Cup”* [цит. за: Orsman... 1997];

- неадекватний стан, девіантна поведінка – НАЗОВНІ / OUT – *to be **out** of one’s tree* “to be drunk” – *“I am drunk... **Out** of my tree”* [цит. за: Orsman... 1997];

- свобода – НАЗОВНІ / OUT – *to be on the **outside** (of prison)* – *“Good God, said Neil, he was barely six shillings in the pound, used to talk all day about the colours of a motorbike he had on the **outer**, an alcoholic binge”* [цит. за: Orsman... 1997];

- взаємодія з іншими країнами – НАЗОВНІ, ЧЕРЕЗ / OVER – *to go overseas* “go abroad to service outside New Zealand in WW1 and WW2” – “*She’s a bit upset today. Her brother’s just gone overseas*”; *the boys overseas* “referring to servicemen in WW2” – “*They were asked by the announcer to remember the “boys” overseas – the members of the New Zealand Forces*” [цит. за: Orsman... 1997];

- віддалена місцевість – НАЗОВНІ / OUT – *out-blocker* “one who lives on a remote settlement block” – “*It has been my calling these many years to travel up and down this land, in the course of which I have met college professors, college graduates, dungareed out-blockers, and the varied gamut between*” [цит. за: Orsman... 1997];

- якість – НАЗОВНІ / OUT – *to be out* “to be put **out** to foster in an institution” – “*They entered the bonds a few years back, and have a child now two and a half years of age, which is “out”, or in other words, is being reared in some institution*”; *out on its own* “excellent of its kind”; *out on one’s own* “beyond reproach” – “*He is out on his own, in fact, he is shook on me*” [цит. за: Orsman... 1997];

- діяльність – НАЗОВНІ / OUT – *outdoor education* “canoeing, scuba-diving, climbing, skiing, camping” – “*The term “outside education” has been generally used to describe the more physical activities conducted in a range of environments*” [цит. за: Orsman... 1997];

- взаємодія (невтручання, неприйняття) – НАЗОВНІ / OUT – *to be on the outer* “the non-members, to be unacceptable” [цит. за: Orsman... 1997];

- емоція (незадоволення, незгода) – НАЗОВНІ, ВГОРІ / UP – *up your arse* “an expression of contempt or rude dismissal (of a person, proposition, attitude)” – “*Up you for the winter, mate. I got some booze to get stuck into now*” [цит. за: Orsman... 1997];

- периферія – НАЗОВНІ, ВГОРІ / UP – *up the country* “away from the coast or a centre of settlement” – “*My friendly natives being up the country in search of potatoes*”; *up – country* “localities away from the centres of population” – “*I’ll get*

on some up – country place, and later I may be able to pick up a bit of new country cheap”; “land, or district, remote from town, the coast, or the lowland plain” – “*What they thought of was the pure air of the up – country*” [цит. за: Orsman... 1997].

Отже, метафора з орієнтаційним компонентом відіграє важливу роль у формуванні фразеологічних одиниць новозеландського варіанту англійської мови. Вона виявляє значний спектр та діапазон, є внутрішньо систематизованою та важливою для пізнання різних аспектів буття.

2.4 Функційні особливості фразеологізмів з орієнтаційною метафорою в сучасному австралійському та новозеландському англійськомовному дискурсах

Метафори відіграють дуже важливу роль у структуруванні мислення людини, її моделі світу. Вони здійснюють вплив на сприйняття людини, а також формують її оцінку. Дискурсивні метафори є комунікативними та культурними інструментами і, як такі, потенційно більш мінливі, ніж високо схематичні відображення, запропоновані в концептуальній теорії метафори. Метафори різних дискурсів (політичного, наукового, юридичного, повсякденного, академічного, педагогічного) відображають стан розвитку суспільства та виконують різні функції у мовленні. Розглянемо окремо кожен з дискурсів.

Характер використаних політиками метафор і метафоричних моделей вказує на спосіб їх мислення, дає уявлення про їхнє справжнє відношення до різноманітних подій суспільно-політичного життя, дозволяє будувати прогнози щодо способів прийняття рішень, так як вибір тієї чи іншої метафоричної моделі подання подій нав'язує, формує набір альтернатив вирішення проблемної ситуації.

Прем'єр міністр Австралії С. Моррісон у своїй промові в Мельбурні використав орієнтаційну метафору: “*A plan that will give an additional 80,000 Australians a career by gaining an apprenticeship and particularly out there in rural and regional areas, where we're **doubling down** on ensuring that in regional areas, we can get more apprentices*” [Australian Federal... 2019]. Фразеологізм *double down* («продовжувати щось робити ще наполегливіше, ніж раніше») використано для того, щоб переконати слухачів у рішучості дій політика. Ця метафора додає експресивності, яка підсилює сугестивну функцію вислову. Оскільки С. Моррісон є представником ліберальної партії, то для того, щоб охарактеризувати дії своїх опонентів-лейбористів, він використав наступну метафору: “*You know, Labor's appetite for big spending always **exceeds their competency** to spend it wisely or properly. You know, that's the bill you really cannot afford*” [Australian Federal... 2019]. Слово *exceed* підкреслює те, що лейбористи перевищили допустимий ліміт, а отже їм не можна довіряти управління країною.

Для того, щоб наголосити на тому, що лейбористи є фінансово неграмотними, Скот Моррісон додає: “*And as we know, when Labor **runs out of money**, they always come running after yours soon after*” [Australian Federal... 2019].

У той же час політик підкреслює яких неймовірних фінансових результатів досяг його уряд: “*We have handed down – well done Josh and the entire ERC team – the first Budget surplus in more than a decade, **back in the black***” [Australian Federal... 2019]. Метафора *back in the black* використовується тоді, коли мова йде про бізнес який починає приносити прибуток.

Наступний вислів побудований на контрасті метафор: “*Because in our Party, you don't have to **hold someone down** to let someone else **get ahead**. We believe that all Australians can succeed in this country*” [Australian Federal... 2019]. Уживання цих двох метафор в одному реченні дає змогу

автору підсилити емоційний вплив сказаного на слухача, викликати почуття довіри до партії, адже кожен хоче бути успішним у своїй країні.

Пропонуючи новий план економічного розвитку країни, С. Моррісон підкреслює неспроможність банків надати людям можливість вигідно зберігати грошові заощадження використовуючи наступну метафору: *“It's hard to save for a deposit, especially with the banks **pulling back** and larger deposits of 20 per cent now being standard”* [Australian Federal... 2019]. Слово **back** асоціюється з відсталістю, рухом назад. Саме таким, зі слів політика, слухач бачить сучасний стан економічного розвитку країни.

Говорячи про майбутнє Австралії з ліберальною партією, політик вдається до використання фразеологізма, який допомагає відкрити перед слухачем майбутнє з великими перспективами, у якому кожен зможе реалізувати себе: *“And you know, when you **give Australians a go**, they'll get a go and they will have a go”* [Australian Federal... 2019].

Для того, щоб запевнити людей у надійності та серйозності запропонованих програм, С. Моррісон використовує ідіому **rely on**, викликаючи почуття довіри до партії: *“A strong economy has enabled us to invest in the essentials that Australians **rely on** and we have a plan to keep investing in those essentials for the future”* [Australian Federal... 2019].

У перерахованих вище прикладах метафора виконує сугестивну функцію, вона є не тільки засобом залучення уваги реципієнта, але дає змогу впливати на його свідомість.

Метафори відіграють вирішальну роль у теорії та практиці права [Hanne 2018]. Науковий інтерес до вивчення цього питання був викликаний розвитком досліджень корпусного мовознавства, який продемонстрував центральність фразеологічних зразків у мові та забезпечив дослідників новими і потужними аналітичними інструментами. Вони є невід'ємною частиною самої думки, включаючи юридичну думку. Підтвердженням цих слів є промова лідера юридичної ради Австралії Ф. Маклеод.

Характеризуючи людей, з якими її доводилося працювати, Ф. Маклеод використовує наступну метафору: “*My inspiration for the Project came from my own personal experience acting for people **caught up** in the system...*” [цит. за: Jack Richardson... 2018]. Фразеологізм означає «досягти такої ж якості, стандарту, який має хтось інший». У цьому вислові реалізується зображувальна функція метафори, яка дає нам можливість зрозуміти, що люди, з якими працювала адвокат, знаходилися у скрутному становищі та прагнули кращого. Безвихідь становища клієнтів адвоката підкреслює ще одна метафора: “*...women lined up outside the women’s legal service looking for a **way out** of family violence but with nowhere to go and nowhere to take the kids...*” [цит. за: Jack Richardson... 2018].

Розповідаючи історії звичайних людей, які Ф. Маклеод почула подорожуючи Австралією, адвокат використала ряд синонімічних метафор, які допомогли зробити її повідомлення більш образним та яскравим: “*Stories...of older people **tricked into** unfair contracts and **stripped of** their assets*” [цит. за: Jack Richardson... 2018]. Фразеологізми *trick into* («обманути») та *strip of* («позбавити когось певної речі нечесним шляхом») дають змогу зрозуміти що сталося, не вдаючись до деталей. У цьому вислові метафори виконують евфемістичну функцію, тобто допомагають передати інформацію, яку автор з певних причин не зазначив.

Зображальна функція метафори реалізується в наступному вислові: “*I also felt the palpable desperation of front-line legal assistance lawyers, the absolute heartbreak for them to have to **turn away** one critical case after another – because of a lack of funding, resources, or personnel*” [цит. за: Jack Richardson... 2018]. Використання цієї метафори дає змогу реципієнту зрозуміти скрутність становища адвокатів, які змушені робити вигляд, що не помічають несправедливості яка відбувається навкруги, через брак фінансування або ресурсів.

Окреслюючи плани на майбутнє, Ф. Маклеод говорить наступне: “*Based upon compelling data about the structural and procedural failings of our legal*

system and drawing upon the close-up experiences of the Project team...” [цит. за: Jack Richardson... 2018]. За допомогою фразеологізма *draw upon/on sth* розуміємо, що об'єм інформації, напрацьований її командою, дійсно великий.

Адвокат наголошує на тому, що дуже важливо звертатися при необхідності до органів державної влади, адже лише вони зможуть надати кваліфікаційну допомогу: *“The end result is that women are refusing to call police to seek help out of fear of losing their children”* [цит. за: Jack Richardson... 2018]. Ідіома асоціюється з концептом НАЗОВНІ, з пошуком виходу із складної ситуації.

Характеризуючи сучасний стан у сфері захисту прав людини Ф. Маклеод говорить про адвокатів, які борються за справедливий суд, але врешті-решт розчаровуються, «вигорають», не маючи підтримки з боку влади: *“...towards good hearted individuals in the legal assistance sector who are struggling to provide the service they want and their clients need – and who are destined for burn-out and despair”* [цит. за: Jack Richardson... 2018]. Фразеологізм *burn-out* виконує експресивну функцію, спонукає людей до боротьби з існуючою несправедливістю.

Завершуючи свою доповідь та пропонуючи шляхи подолання існуючих проблем, Ф. Маклеод наголошує на необхідності якнайшвидше допомогти людям, які опинилися у важких умовах: *“This is a project that transcends party politics – it is about supporting our most vulnerable and lifting them out of disadvantage”* [цит. за: Jack Richardson... 2018]. Метафора *lift someone out* («витягнути») дає зрозуміти усім присутнім, що допомога таким людям є нелегкою справою, можна навіть зустріти опір з їхньої сторони, але прийменник *out* не залишає сумнівів, що необхідно боротися, адже це єдиний вихід.

Мова наукового дискурсу надзвичайно метафорична. Вчені використовують метафори для того, щоб осмислити наукові явища та донести висновки своїх досліджень до громадськості. Австралійський вчений

К. Портеус доводить це твердження у статті “Taking Charge: The Energy Storage Opportunity for Australia”.

Для того щоб підкреслити важливість накопичення енергії автор використовує наступну метафору: “*Energy storage can play a key role by **smoothing out the peaks and troughs of renewable energy generation***” [цит. за: The energy... 2018]. Фразеологізм *smooth out* дозволяє зрозуміти навіть не дуже обізнаному читачеві, що накопичення енергії дуже важливе для генерації нових енергетичних джерел.

Автор використовує метафору для того, щоб визначити період найбільш активного використання технології гідронасосів: “*Pumped hydro...is today’s most cost-effective technology for long-duration, grid-scale energy storage to help meet **peak demand**, such as during heatwave conditions*” [цит. за: The energy... 2018]. Фразеологізм *peak demand* орієнтований ВГОРУ, вчений проводить аналогію з вершиною чогось реального, наприклад гори, та часом, коли попит на енергію гідронасосів досягає максимального рівня.

Описуючи шляхи отримання резервної електроенергії, автор використовує метафору, яка орієнтаційно відповідає реальному процесу збереження невикористаної електроенергії: “*Batteries are a rapidly emerging technology that can be used to provide **back-up** electricity if there is insufficient power generation to meet demand*” [цит. за: The energy... 2018]. Отримана енергія не йде у споживання, а повертається назад (*back*).

Говорячи про можливе збільшення розмірів сонячних акумуляторів, вчений вдається до використання метафори *scale up*: “*One advantage of batteries is that they can be initially installed as small units then **scaled up** as needs and funds arise*” [цит. за: The energy... 2018]. Фразеологізм орієнтований вгору адже означає збільшення розмірів, кількості або важливості чогось.

За допомогою орієнтаційної метафори описують різні процеси у сфері інженерії. Так, наприклад, процес скорочення кількості енергії придбаною комунальними підприємствами протягом години найбільш активного

енергоспоживання називається *peak shaving*: “...if a large office building needs to increase its peak electricity draw but the distribution lines to the site have reached their limit, instead of upgrading or building new distribution lines it might be more economical to install a battery system in the building basement that would be charged at night and discharged during the day to supply part of the peak demand. This usage is known as *peak shaving*” [цит. за: The energy... 2018].

Орієнтаційні метафори активно використовуються у педагогічному дискурсі, адже вони дозволяють виявити такі сторони досліджуваних концептів, які відсутні у визначеннях педагогічних словників, але при цьому відображують картину реального функціонування концептів в педагогічній свідомості. Метафори розширюють понятійне значення слів, дають ключ до розуміння досліджуваного явища, структурують педагогічні знання, створюючи цілісну картину світу. Старший викладач Аделаїдського університету К. Дуе у статті “Teaching sensitive material: A multi-disciplinary perspective” використала ряд орієнтаційних метафор.

На перших сторінках статті автор наголошує на важливості командної роботи та підтримці з боку колег, за відсутності якої можливе емоціональне вигорання: “Individual academics risk stress and burn **out** if support is not readily available and opportunities for debriefing are lacking” [цит. за: Teaching... 2017]. Метафора орієнтована НАЗОВНІ, як і процес вигорання.

Результати навчання мають назву *learning outcomes*. Метафора орієнтована НАЗОВНІ, адже слугує на позначення того, що вже вивчено і може бути відтворено в усному чи писемному мовленні: “Sensitive material is part of many curricula, either implicitly or as a core component, because it is essential to student learning **outcomes** in the programmes in which we teach”.

Наголошуючи на важливості постійної підтримки студентів, навіть після завершення навчальних занять, автор використовує наступну метафору: “Some of us support these early strategies by **following up with** students after lectures or tutorials as needed, using humour where appropriate, and providing in-class support” [цит. за: Teaching... 2017]. Метафора орієнтована ВГОРУ, бо

відтворює сутність дій викладача, а саме допомога студентів у постнавчальний період з метою підвищення його рівня знань, умінь та навичок.

Говорячи про студентів, які пережили певні стресові ситуації та їх адаптацію до навчального процесу автор використовує метафору *hold out*: “*These cues appear to promote an ongoing awareness of the potential sensitivity of the subject matter, as well as **holding out** a reminder to vulnerable students that their presence is assumed and they are cared for, with no expectation that students disclose anything*” [цит. за: Teaching... 2017]. Метафора означає «продовжувати захищатись від ворога, не зазнаючи поразки». Саме так К. Дуе уявляє цю ситуацію: ворог – це страхи, від яких студенту не вдалося позбутися, і з якими необхідно боротися викладачу. Фразеологізм орієнтований НАЗОВНІ, адже мова йде про підтримку однієї людини іншою, про надання моральної допомоги.

Орієнтаційна метафора допомагає описати різні види поведінки студентів під час навчальних занять: “*Students who self-disclose may be seen by their classmates as “**taking over**” the classroom discussion, trying to turn the tutorial into a therapy session, or directing the discussion away from the course outline, a perception which, in itself, represents a risk to students who disclose in class*” [цит. за: Teaching... 2017]. Метафора орієнтована НАЗОВНІ (НАД), адже описує процес оволодіння увагою певної групи людей та спробу контролювати їхні думки та емоції.

У академічному дискурсі метафора виступає засобом підтримки студентів, вона є своєрідною педагогічною стратегією за допомогою якої викладач може зробити незрозуміле зрозумілим та створити комфортні умови навчання для кожного здобувача освіти.

Під час організаційних моментів у школі вчителі постійно використовують різні орієнтаційні метафори. Т. Макдугал у книзі “*No English. Don’t panic! A handbook for teachers of English as an additional language learners in their first few weeks at school in Australia*” [цит. за: No

English... 2014] наводить декілька прикладів використання метафор з орієнтаційним компонентом у повсякденному мовленні вчителя: *pack up time* – орієнтовано ВГОРУ, бо дітям необхідно взяти речі з парт та покласти їх у портфель; *hand in your papers* – орієнтовано ВСЕРЕДИНУ, процес збирання зошитів передбачає, що діти тримають їх у своїх руках та передають вчителю; *come in, please* – орієнтовано ВСЕРЕДИНУ, відповідно до траєкторії переміщення учня у просторі; *check out* – орієнтовано НАЗОВНІ, бо здійснюється процес перевірки та висвітлення помилок; *fill in the gaps* – орієнтовано ВСЕРЕДИНУ, відповідно до дії учнів.

Одна з найбільших сфер використання метафор – повсякденний дискурс. Звичайні люди користуються ними у повсякденному житті більше, ніж вони усвідомлюють. Найбільш яскраво вони виражаються у сленгу. Австралійський сленг називається *Strine* і є способом використання певних слів і фраз, які стали знаковими для австралійців:

- далека відстань – ПОЗАДУ / ВАСК – *Back of Bourke* “a very long way away” – “*Bourke is practically the back of Bourke, from where I live*” [цит. за: Australian... 2020];

- відмова – ПОЗАДУ / ВАСК – *knock back* “refuse” – “*Never knock back a fan, Jess*” [цит. за: Australian... 2020];

- неадекватність – ВГОРІ / IN THE TOP – *kangaroos loose in the top paddock* “intellectually inadequate” – “*He's got kangaroos loose in the top paddock*” [цит. за: Australian... 2020];

- поставити когось у кут (загнати у безвихідь) – ВГОРІ / UP – *bail up* “to corner somebody physically” – “*If you bail up flatulence, it will retaliate violently*” [цит. за: Australian... 2020];

- висока оцінка – ВГОРІ / UP – *up oneself* “have a high opinion of oneself” – “*He's really up himself*” [цит. за: Australian... 2020];

- приїзд, прибуття – ВГОРІ / UP – *rock up* “to turn up, to arrive” – “*We rocked up at their house at 8 pm*” [цит. за: Australian... 2020];

- робити зауваження – ВГОРІ / UP – *get up somebody* “to rebuke somebody” – “*The boss got **up** me for being late*” [цит. за: Australian... 2020];

- непередбачуваний результат – НАД / OVER – *boil-over* “an unexpected (sporting) result” – “*Bulgarian Tszvetana Pironkova, the world No.94, caused one of the biggest boilothers on Rod Laver Arena when she came from behind to record a 2-6 6-0 9-7 victory **over** Venus Williams*” [цит. за: Australian... 2020];

- споживати – ВСЕРЕДИНІ / IN – *bog in* “commence eating, to attack food with enthusiasm” – “*I am happy so many people could be here for this meal! Now, **bog in**, everyone!*” [цит. за: Australian... 2020];

- скаржитися на когось – ВСЕРЕДИНІ / IN – *dob (somebody) in* “inform on somebody” – “*Who was it who **dobbed** me **in** to the teacher?*” [цит. за: Australian... 2020];

- залученість – ВСЕРЕДИНІ / IN – *lob in* “drop in to see someone” – “*The **rellies** have **lobbed in***” [цит. за: Australian... 2020];

- покинути місцевість – НАЗОВНІ / OUT – *bail out* “depart, usually angrily” – “*Investors **bailed out** on hearing of a first-quarter profits slump. The TV show triggered a number of protests, and some of the sponsors **bailed out**. The actor has **bailed out** of the film after only three weeks' shooting*” [цит. за: Australian... 2020];

- бути зайнятим – НАЗОВНІ / OUT – *flat out like a lizard drinking* “flat out, busy” – “*Mate! I've been **flat out** like a lizard drinking! This is hard yakka! I've been working on it for yonks!*” [цит. за: Australian... 2020];

- вирішення проблеми – НАЗОВНІ / OUT – *nut out* “hammer out or work out, calculate something or find the answer to something” – “*I'm going to have to **nut it out** on a piece of paper*” [цит. за: Australian... 2020];

- продовжувати щось робити – НАЗОВНІ, НА / ON – *rage on* “to continue partying” – “*We **raged on** until 3 am*” [цит. за: Australian... 2020];

- задумливість, висока оцінка себе – НАЗОВНІ, НА / ON – *have tickets on (oneself)* “be very conceited or vain, be proud of yourself” – “*Does that guy have*

tickets on himself or what? – Oh yes, he's definitely his favorite topic of conversation!” [цит. за: Australian... 2020];

- некомпетентність – НАЗОВНІ, НА / ON – *useful as an ashtray on a motorbike / tits on a bull* “unhelpful or incompetent person or thing” – “*He is about as useful as tits on a bull*” [цит. за: Australian... 2020];

- відпочинок – НАЗОВНІ / OUT – *veg out* “relax in front of the TV (like a vegetable)” – “*I'm exhausted – I think I'll just go home and veg out in front of the TV tonight*” [цит. за: Australian... 2020];

- швидко покинути місцевість – ЧЕРЕЗ / THROUGH – *shoot through* “leave, typically to escape from or avoid someone or something” – “*My wife's shot through and I can't pay the rent*” [цит. за: Australian... 2020].

Отже, метафора з орієнтаційним компонентом виконує різні функції. Педагогічний дискурс насичений не тільки науковою термінологією, але й спеціальною лексикою, зокрема метафорами. Метафори виконують різні завдання. Вони допомагають зменшити академічну формальність та створити ситуацію успіху для кожного студента. Метафора є важливим елементом юридичного дискурсу. Незважаючи на стереотипи, що спеціалізована лексика значною мірою не містить образних елементів, метафори вже давно є частиною юридичної дикції. Використання метафор у політичному дискурсі - це мовна стратегія, яка застосовується у всьому світі. Метафора є важливою, для визначення термінології, висловлення абстрактних понять та розробки гіпотез. Повсякденний дискурс австралійської та новозеландської англійської мови насичений метафорами з орієнтаційним компонентом. Деякі метафори та використовуються так часто, що їх іноді класифікують як кліше.

ВИСНОВКИ

Фразеологія являє собою культурно навантажений шар лексики і віддзеркалює знання та уявлення мовців про довкілля та своє буття. Важливими є знання і вміння орієнтуватися у просторі та часі, які постають у формах і значеннях усталених виразів. Ці аспекти виявилися особливо значущими для носіїв англійської мови у зв'язку з демографічними змінами та міграцією з північної до південної півкулі. Саме цим можна пояснити продуктивність фразеологізмів, утворених на основі орієнтаційних метафор у фразеологічному фонді австралійського та новозеландського національних варіатів.

Орієнтаційна метафора є внутрішньо систематизованою, слугує важливим інструментом пізнання як конкретних, так і абстрактних аспектів буття. Продуктивність орієнтаційної метафори в процесах фразеологізації засвідчує ефективність семіотичних засобів, утворених на основі просторових метафор, їх прозорість і комунікативну доцільність, що пояснюється відносною легкістю декодування втіленої в них інформації.

Твердження про те, що концептуальні метафори охоплюють усю сферу людського досвіду і володіють значним когнітивним потенціалом, на сьогоднішній момент підкріплюється багаточисленними дослідженнями концептуальної метафори, яка охоплює більшість сфер людської діяльності.

З огляду на цей факт запропоновано послідовну методичку аналізу фразеологізмів, які реалізують орієнтаційну метафору (на прикладі австралійського та новозеландського варіантів англійської мови). Результати дослідження можна узагальнити так.

Австралійський та новозеландський варіанти англійської мови насичені ідеоматичними виразами та експресивними метафорами. Метафори відрізняються за своєю структурою та функціями, які вони виконують.

Орієнтаційний компонент ФО може бути виражений різними частинами мови, але здебільшого це прийменник, який має локативне або дирекціональне значення, зокрема *up, down, behind, back, in front of, between, in, out*.

В австралійському та новозеландському варіантах англійської мови фразеологізми мають довготривале життя і не виходять з ужитку протягом століть, навіть коли зникає предмет або явище, яке описує та чи інша метафора. Разом з тим виникає велика кількість нових ФО. Основою для їх утворення слугують власне англійські ідіоми та асоціації. Спостерігаються фрагментарні зміни у складі метафоричних сполучень слів, однак при цьому вони не втрачають свого первинного значення.

Результати аналізу показали, що австралійські та новозеландські фразеологізми вирізняються специфікою форми та змісту. Це зумовлено природньо-географічною тематикою, а саме адаптацією ідіоматичних висловів британського походження під впливом нових національно-культурних умов.

Орієнтаційні метафори допомагають передати стани та дії людини. Залежно від описуваного явища, у складі метафор наявні різні прийменники, які асоціюються з певним напрямком у просторі. Наприклад, далека відстань, відмова, зворотна подорож, мисленнєві процеси (відновлення послідовності подій), помста, реванш, залишення місця атаки – ПОЗАДУ / BEHIND; безвихідь, неадекватна поведінка, висока оцінка, непередбачуваний результат, зазнавання, зауваження – ВГОРІ / UP; невдача, образа – НИЗ / DOWN; споживання, скарга, залученість, співпраця, внутрішні переживання – ВСЕРЕДИНІ / IN; периферія, незгода, незадоволення, невтручання, несприйняття, віддалена місцевість, взаємодія, свобода, девіантна поведінка, некомпетентність, вирішення проблеми, зайнятість – НАЗОВНІ / OUT.

Фразеологізми з орієнтаційною метафорою уживаються в різних дискурсах, проектуючи на цільову область знання з області-джерела (ПРОСТІР). Метафоричність відіграє важливу роль у політичному дискурсі

австралійського та новозеландського варіантів англійської мови. Аналіз різноманітних контекстів використання метафори свідчить про те, що орієнтаційна метафора відіграє важливу роль в комунікації, яка здійснюється у сфері політичної діяльності. Найпродуктивнішими виявилися метафори з орієнтаційними компонентами *down, out, back*, застосування яких підсилює силу впливу на аудиторію. Проведений у дослідженні аналіз орієнтаційних метафор засвідчив високий рівень метафоризації політичного тексту та різноплановість метафор.

Правовий дискурс є визначальним у житті особистості та суспільства. Орієнтаційна метафора виступає в якості способу пізнання, інструменту осмислення реальності. У проаналізованих прикладах метафори здебільшого виконують евфемістичну та зображальну функції. У юридичних текстах превалюють орієнтаційні метафори з прийменниками *up, out, into, away*.

Метафори з орієнтаційним компонентом відіграють важливу роль у мові науки, допомагають висловити абстрактні поняття та зробити мову наукового дискурсу більш яскравою та зрозумілою. Це досягається за рахунок використання метафор з різними орієнтаційними компонентами, зокрема *back, up, peak*.

Австралійський та новозеландський англійськомовні повсякденний і педагогічний дискурси насичені метафорами з орієнтаційним компонентом. Інформаційна функція педагогічного дискурсу реалізується не тільки у використанні наукової термінології і спеціальної лексики, а й вимагає емоційно-експресивних засобів, у тому числі і метафоричних. Метафоричне зіставлення різних класів предметів і явищ призводить до появи нового сенсу, до пізнання нового в порівнюваних об'єктах. За допомогою цих метафор описують різні явища повсякденного життя австралійців та новозеландців. Характер цих явищ зумовлює напрямок орієнтаційного компонента метафор: далека відстань, зайнятість, задумливість, висока оцінка себе, відпочинок – НАЗОВНІ / OUT; неадекватність, зауваження, прибуття – ВГОРІ / UP.

Результати аналізу переконують, що метафори з орієнтаційним компонентом вживаються практично у всіх сферах життєдіяльності людини. Запропонована методика послідовного аналізу фразеологізмів дозволяє здійснити порівняльно-історичний аналіз орієнтаційних метафор у фразеологічних системах інших варіантів англійської мови. В цьому вбачаємо перспективу подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Метафорический дискурс: в поисках сущности речевой образности. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/230505164.pdf> (дата звернення: 23.11.2020).
2. Амосова Н. М. Основи англійської фразеології. Львів : ЛГУ, 2009. 208 с.
3. Аничков И. Е. Труды по языкознанию. Санкт-Петербург : Наука, 1997. 511 с.
4. Архангельский В. Л. Устойчивые фразы в современном русском языке. Ростов-на-Дону : Ростовский университет, 1964. 280 с.
5. Ахманова О. С. Глобальность номинации как основной признак фразеологической единицы. URL: <https://tsput.ru/fb/uchenye-zapiski> (дата звернення: 22.11.2020).
6. Балли Ш. Французская стилистика. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
7. Баранов А. Н. Политический дискурс : методы анализа тематической структуры и метафорики. Москва : Фонд ИНДЕМ, 2004. 94 с.
8. Булаховский Л. А. Курс русского литературного языка. Киев : Рад. шк., 1953. 437 с.
9. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва : ИРЛИ, 2007. 161 с.
10. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. Москва : ИРЛИ, 1977. 254 с.
11. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. Київ : Наукова думка, 1980. 288 с.

12. Венжинович Н. Ф. Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень : навчально-методичний посібник до спецкурсу для студентів філологічного факультету. Ужгород : ФОП Сабов А.М., 2015. 267 с.
13. Верещагин Е. М. Национально-культурная семантика русских фразеологизмов. Москва : Русский язык, 1982. 198 с.
14. Воробйова Г. Ю. Концептуальні підходи до дослідження політичних метафор. Київ : Наукова Думка, 2015. 246 с.
15. Галинська О. М. Фразеологізми як знаки культурної інформації. Київ : КНЛУ, 2011. 76 с.
16. Головіна Н. Б. Топонім як національний виразник фразеологічної системи побажань (на матеріалі німецької та української мов). – Київ : КНЛУ, 2011. 82 с.
17. Голодонов А. В. Риторический метадискурс: основания прагматического моделирования и социокультурной реализации (на материале современного немецкого языка). Санкт-Петербург : Астерион, 2011. 344 с.
18. Демьянков В. З. Морфологическая интерпретация текста и ее моделирование. Москва : Московский университет, 1994. 205 с.
19. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Вінниця : Нова Книга, 2011. 328 с.
20. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
21. Жуйкова М. В. Образна основа фразеологізмів і фреймове моделювання. Гомель : ГГУ ім. Ф.Скорини, 2011. 26 с.
22. Жуков Д. С. Когнитивные аспекты использования метафор фракталов в исследовательском дискурсе. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kognitivnye-aspekty-ispolzovaniya-metafor-fraktalov-v-issledovatelskom-diskurse/viewer> (дата звернення: 23.11.2020).
23. Изотова А. А. Английская фразеология: аллюзии, идиомы, метафоры. Москва : МАКС Пресс, 2014. 92 с.

24. Кожуховська Л. П. Системні класифікації фразеологічних одиниць в україністиці. Дрогобич : Посвіт, 2010. 198 с.
25. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручк для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академія, 2003. 464 с.
26. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в понимании мира. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
27. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. Москва : Международные отношения, 2006. 342 с.
28. Ларин Б. А. История русского языка и общее языкознание. Москва : Просвещение, 1977. 223 с.
29. Медвідь Н. С. Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. Київ : 2009. 21 с.
30. Мойсієнко А. К. Актуалізація фразеологічних одиниць у художньому тексті. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 126 с.
31. Мокиєнко В. М. Национально-культурный и когнитивный аспекты фразеологической номинации: общее и различное. URL: <https://pureportal.spbu.ru/ru/publications> (дата звернення: 23.11.2020).
32. Морараш Г. В. Фразеологічне багатство мови творів Євгенії Ярошинської. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. 312 с.
33. Назарова Т. Б. Семиотический аспект английской фразеологии. URL: <https://istina.msu.ru/download/87636415/1edmvz:s7H7G7uZwjftvHkeEkBBapr43xs/> (дата звернення: 17.11.2020).
34. Петрович Ю. В. Когнитивные основы образования новых фразовых глаголов в современном английском языке. Москва : Московский университет, 2004. 20 с.
35. Прадид Ю. Ф. Развитие фразеологической науки в Украине (II пол. ХХст. – начало ХХI ст.). Киев : Социальные коммуникации, 2012. 42 с.
36. Смирницкий А. И. Фразеология английского языка. URL: <https://www.twirpx.com/file/1332669> (дата звернення: 22.11.2020).

37. Тагиев М. Т. Модели структурно-семантических отношений фразеологического и лексического составов. URL: <https://tsput.ru/fb/uchenye-zapiski> (дата звернення: 22.11.2020).

38. Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. URL: http://genhis.philol.msu.ru/article_66.shtml (дата звернення: 23.11.2020).

39. Тепляков І. М. До проблеми розмежування системної і функціональної фразеології. Львів : Львівський університет ім. Франка, 1990. 61 с.

40. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002043> (дата звернення: 22.11.2020).

41. Хома Н. М. Ономастичний простір в українських фразеологізмах (прислів'ях, приказках). Івано-Франківськ : Наука, 2011. 413 с.

42. Чернышева И. И. Критерии выделения фразеологических единиц. URL: <https://tsput.ru/fb/uchenye-zapiski> (дата звернення: 22.11.2020).

43. Burgers C. Figurative Framing: Shaping Public Discourse Through Metaphor, Hyperbole, and Irony. URL: https://www.researchgate.net/publication/299626241_Figurative_Framing_Shaping_Public_Discourse_Through_Metaphor_Hyperbole_and_Irony (дата звернення: 22.11.2020).

44. Dąbrowska E. Cognitive Linguistics – Foundations of language. Berlin : Walter de Gruyter, 2019. 320 p.

45. Drogosz A. Cognitive Semantic Approach to Darwin's Theory of Evolution. Warsaw : Academic Publishing, 2019. 293 p.

46. Ervas F. Metaphor in Communication, Science and Education. Berlin : Walter de Gruyter, 2017. 331 p.

47. Ferrari F. Metaphor and Persuasion in Strategic. New York : Tailor and Francis, 2018. 270 p.

48. Fludemik M. Metaphors of confinement. The prison in fact, fiction and fantasy. London : Cambridge University Press, 2019. 768 p.

49. Friginal E. English in global aviation: context, research and pedagogy. London : Bloomsbury Publishing, 2019. 320 p.
50. Gola E. Metaphor and Communication. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2016. 289 p.
51. Gozdz-Roszkowski S. Phraseology in legal and institutional settings. Law, language and communication. Warsaw : Routledge, 2017. 280 p.
52. Hampe B. Metaphor: embodied cognition and discourse. London : Cambridge University Press, 2017. 355 p.
53. Hanne M. Narrative and Metaphor in the Law. London : Cambridge University Press, 2018. 425 p.
54. Kessler S. Theories of Metaphor. Revised: Against a Cognitive Theory of Metaphor. An Apology for Classical Metaphor. Berlin : Logos Verlag, 2018. 144 p.
55. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. New York : the University of Chicago Press, 2003. 277 p.
56. Lim K. Metaphors and Social Identity. New York : Pickwick Publications, 2017. 266 p.
57. Littlemore J. Metaphors in the Mind. London : Cambridge University Press, 2019. 250 p.
58. Loon H. Metaphors in the Discussion on Suffering in Job 3-31. Amsterdam : Brill Sense and Hotei Publishing, 2018. 248 p.
59. Luodonpaa – Manni M. Empirical Approaches to Cognitive Linguistics. London : Cambridge Scholars Publishing. 337 p.
60. Marks M. Revisiting Metaphors in International Relations Theory. New York : Springer Nature, 2018. 235 p.
61. Musolff A. Political Metaphor Analysis: Discourse and Scenarios. London : Bloomsbury Publishing, 2016. 208 p.
62. Muller C. Drawing Attention to Metaphor. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2020. 265 p.

63. Navarro I. *Current Approaches to Metaphor Analysis in Discourse*. Berlin : Walter de Gruyter, 2019. 387 p.
64. Niyaz N. *Metaphorical Framing*. Berlin : Grin Verlag, 2017. 17 p.
65. Pantoja J. *The Metaphor of the Divine as Planter of the People*. Amsterdam : Lieden and Boston, 2017. 240 p.
66. Pedraza A. *Linguistic Taboo Revisited: Novel Insights from Cognitive Perspectives*. Berlin : Walter de Gruyter, 2018. 346 p.
67. Prandi M. *Conceptual conflicts in metaphors and figurative language*. New York : Taylor and Francis, 2017. 336 p.
68. Raymond W. *Metaphor Wars*. London : Cambridge University Press, 2017. 337 p.
69. Semino O. *The Routledge Handbook of Metaphor and Language*. New York : Taylor and Francis, 2016. 560 p.
70. Taylor J. *Ten Lectures on Applied Cognitive Linguistics*. Amsterdam : Lieden and Boston, 2018. 260 p.
71. Tyler A. *What is Applied Cognitive Linguistics?* Berlin : Walter de Gruyter, 2018. 317 p.
72. Veale T. *Metaphor; A Computational Perspective*. Toronto : Morgan and Claypool, 2016. 160 p.
73. Vrbinc A. *A cross-linguistic and a cross-cultural analysis of English and Slovene Onomastic Phraseological Units*. London : Cambridge Scholars Publishing, 2019. 320 p.
74. Zanker A. *Metaphor in Homer: time, speech and thought*. London : Cambridge University Press, 2019. 272 p.
75. Zhang J. *A probe into the origin and characteristics of New Zealand English*. Sydney : Journal of Anqing Teachers College (Social Sciences Edition), 2000. 80 p.
76. Zysko K. *A Cognitive Linguistics Account of Wordplay*. London : Cambridge Scholars Publishing, 2017. 177 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

77. Ахманова О. Словарь лингвистических терминов. Москва : Едиториал УРСС, 2004. 571 с.
78. Australian National Dictionary. URL: <https://slll.cass.anu.edu.au/centres/andc/australian-national-dictionary-1st-edition-online> (дата звернення: 23.11.2020).
79. Australian Slang Dictionary. URL: <https://www.koalanet.com.au/australian-slang.html> (дата звернення: 24.11.2020).
80. Longman Dictionary of Phrasal Verbs. Moscow : Russky Yazyk Publishers, 1986. 734 p.
81. Meanings and origins of Australian words and idioms (2017). URL: <https://slll.cass.anu.edu.au/centres/andc/meanings-origins/all> (дата звернення: 29.07.2019).
82. OED – Oxford English Dictionary. URL: <http://www.oed.com/> (дата звернення: 20.06.2020).
83. Rundell M. Macmillan Phrasal Verbs Plus. London : Bloomsbury Publishing Plc., 2005. 560 p.
84. Spears R. Hill's Essential American Idioms Dictionary. New York : The McGraw – Hill Companies, 2007. 288 p.
85. Siefring J. Oxford Dictionary of Idioms. Oxford : Oxford University Press, 2004. 340 p.
86. The Australian Oxford Dictionary. Oxford : Oxford University Press, 2004. 1538 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

87. Mirror (2016). URL: <https://www.mirror.co.uk/> (дата звернення: 29.07.2019).

88. The Independent (2016). URL: <https://www.independent.co.uk/> (дата звернення: 29.07.2019).

89. The Telegraph (2016). URL: <https://www.telegraph.co.uk/> (дата звернення: 29.07.2019).

90. Australian Federal. Election Speeches (2019). URL: <https://electionspeeches.moadoph.gov.au/speeches/2019-scott-morrison> (дата звернення: 27.07.2019).

91. No English. Don't panic! A handbook for teachers of English as an additional language learners in their first few weeks at school in Australia (2014). URL: https://www.education.vic.gov.au/Documents/school/teachers/teachingresources/diversity/eal/no_english_dont_panic (дата звернення: 22.07.2019).

92. Teaching sensitive material: A multi-disciplinary perspective (2017). URL: <file:///C:/Users/MARYSH~1/AppData/Local/Temp/1450-Article%20Text-5177-1-10-20170811.pdf> (дата звернення: 22.07.2019).

93. The energy storage opportunity for Australia (2018). URL: <https://www.chiefscientist.gov.au/sites/default/files/Energy-storage-paper.pdf> (дата звернення: 29.07.2019).

94. Jack Richardson Oration (2015). URL: <https://www.lawcouncil.asn.au/docs/a1c7c24712b9e71193fb005056be13b5/Jack%20Richardson%20Oration.pdf> (дата звернення: 29.07.2019).

Класифікація фразеологізмів у різних концепціях

Таблиця А.1

Класифікація фразеологізмів

ПІ	Класифікація фразеологізмів
Ш. Баллі	1) вільні словосполучення; 2) звичні сполучення; 3) фразеологічні ряди; 4) фразеологічні єдності
В. Виноградов	1) фразеологічні зрощення; 2) фразеологічні єдності; 3) фразеологічні сполучення
І. Анічков	1) прислів'я, приказки, кліше; 2) фразеологічні сполучення;
Л. Булаховський	1) ідіоми; 2) фразеологічні одиниці
Б. Ларін	1) перемінні словосполучення; 2) стійкі словосполучення, що відзначаються наявністю стереотипності, традиційності і метафоричного переосмислення, відходом від первісного значення; 3) ідіоми, які відзначаються у порівнянні з стійкими метафоричними

	словосполученнями більш деформованим, скороченим, далеким від первісного лексичним і граматичним складом
О. Смирницький	1) фразеологічні одиниці; 2) ідіоми (засновані на переносному значенні, метафорі)
Н. Амосова	1) фраземи; 2) ідіоми
В. Архангельський	1) фраземи; 2) стійкі фрази
Л. Скрипник	1) сталі сполуки; 2) стійкі фрази
О. Кунін	1) одновершинні; 2) фразеологічні одиниці, побудовані за моделлю підрядного або сурядного словосполучення; 3) стійкі фрази з частковопредикативною структурою; фразеологічні одиниці, співвідносні за структурою з підрядним реченням; 4) номінативно-комунікативні фразеологізми, фразеологічні одиниці зі структурою простого або складного речення; еквіваленти речення

Продуктивність фразеологізмів,
утворених на основі орієнтаційних метафор

Таблиця Б.1

*Продуктивність фразеологізмів, утворених
на основі орієнтаційних концептуальних опозицій*

Концептуальна опозиція	Метафоричні висловлення	Кількість (%)
ВГОРІ	have one's head in the clouds, get up, wake up, pull up stakes, stand up for, sb is barking up the wrong tree, get the drop on sb, above the law, on the rise, above one's station, be high-minded, be at the peak of health, be in top shape, bone up, top dog, chin up, over the moon, on top of the world, yak on, get up, wake up, be up, have control over someone, be on top of the situation, be in a superior position, be at the height of somebody's power	19,5%
ВНИЗУ	down to earth, drop off, stiff upper lip, knuckle down, break down, deep down, take a trip down memory lane, drop in, be at the bottom, be a low-down thing to do, cut someone down to size, come down with smth, fall ill, crack up, be under the cosh, be under smb's control, go downhill, underdog, be caught over a barrel at the mercy of smb, feel down, down in the mouth	15%

ПОПЕРЕДУ	get ahead of yourself, just around the corner, front of mind	2,25%
ПОЗАДУ	behind the times, on the back burner, beside yourself, turn (or put), back the clock, turn back the hands of time, turn one's back to, be on smb's back, back alley	6%
ЗЗОВНІ	rule something out, root something out, fend someone/something off , stave off, ward off, watch out for, show off, weed out, knock the spots off you, beat one's brains out, out for, fizzle out, fly off the handle, lash out at	10,5%
ЗСЕРЕДИНИ	rule something in, be in cahoots (with), all in all	2,25%

Порівняльний аналіз продуктивності фразеологізмів, утворених на основі орієнтаційних метафор

Діаграма В.1

Кількість фразеологізмів, утворених на основі орієнтаційних метафор

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the role of orientational metaphor in the formation of phraseological units of the Australian and New Zealand English.

The object of the work can be defined as the processes of phraseology formation and their dependence on specific cognitive principles.

Studies by Turchenko (1987), Baker (1940), Bali (1905), Vinogradov (1977), Kunin (1996), Navarro (2019), Zysko (2017) showed that the history of development, ways and sources of lexical enrichment have been studied in depth. However, the question of the formation of cognitive mechanisms of phraseology and features of imagery as a direct component of the content of established units remains out of the attention of researchers.

The main aim of the paper is to analyze the role of orientational metaphor in the processes of phraseosemiosis. It determined the accomplishment of such objectives as exploration of modern approaches to the study of phraseology, confirming the importance of orientational metaphors in the process of verbalization.

The scientific novelty of the presented research lies in the possibility of using the results and illustrative material of the study in teaching courses in lexicology, linguistics, typology of languages and cultures, ethnology, regional variation of the English language.

Key-words: *cognitive metaphor theory, orientational metaphors, conceptual metaphors, discourse*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Шимянова Марія Вячеславівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти mary28481@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Орієнтаційна метафора у формуванні фразеологічних одиниць австралійського та новозеландського варіантів англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Шимянова М.В.